

Fig. 1. Ydre set fra sydøst. Foto Anders C. Christensen 2013. – *Exterior seen from the south east.*

GØRDING KIRKE

HJERM HERRED

Omkring 1350 blev kirken i Gørding (*gyrthingh*) i Ribe Oldemoder takseret til fire skilling sølv, hvilket svarede til herredets middelansættelse.¹ Sognet betalte i 1524–26 otte mark til landehjælpen, ganske det samme beløb som nabokirkerne Vemb og Bur (s. 2519, 2557).² I Christian III's åbne brev ('klemmebrev') af 9. maj 1555 om forbedringer i præsternes lønninger foresloges Bur Kirke dog nedrevet for at komme Gørding og Vemb kirker til hjælp (s. 2519, 2557).³

1710 (skøde 1720) solgtes kirken sammen med kirkerne i Vemb og Bur, med kaldsret ved auktion til Franz de Linde til Pallisbjerg mv.⁴ Hans dattersøn, Christen Linde de Friedenreich (†1786) overtog 1771 morfarens godser, herunder Sønder Vosborg. 1779 fødtes Nørre Vosborg hertil.⁵ Kirken omtaltes dog allerede 1766 som værende i Friedenreichs eje, dvs. tilhø-

rende førnævntes far, Christian Daniel de Friedenreich (jf. også s. 2519, 2557).⁶ Ved købmand Peder Lauridsen Tangs (jf. s. 2511) overtagelse af Nørre Vosborg 1786 kom Gørding Kirke sammen med øvrige to kirker i familien Tangs besiddelse (dog fraregnet kaldsret)⁷ frem til 1917, hvor Christiane Tang Valeur overlod den til *selveje*.⁸ Under hendes far, etatsråd Andreas Evald Meinert Tang (1803–68), blev kirken gennemgribende istandsat (jf. s. 2486, 2492).

Anneksforhold. Gørding, Vemb og Bur har i hvert fald siden 1500-tallet udgjort et fællespastorat. Som anført ovf. skulle Gørding og Vemb fra 1555 høre under én præst, idet Bur påtænkte ødelagt, mens Vemb Kirke med tilhørende præstegård foresloges ophøjet til hovedsogn (jf. s. 2519). Imidlertid nævntes Vemb Kirke også før 1559 og endnu i 1578 som bestemt til ned-

Fig. 2. Luftfotoграфи af kirken set fra nord. Foto Lis Helles Olesen 2017. – *Aerial photograph of the church seen from the north.*

rivning, da disse tre sogne, der nu var annekterede sammen, var 'meget ringe, og det falder sognepræsten besværligt at gøre tjeneste i alle tre sogne på alle søn-

dage og højtider' (jf. ovf.). Gørding er dog 1769 anført som hovedsogn, mens Vemb og Bur betegnedes som annekser.⁹ Kirkens navn angives i nyere tid som 'Nørre Gørding' til forskel fra Sønder Gørding (Gørding Hrd., Ribe Amt, jf. *DK Ribe* 2969).

Præsteforhold. 1555 fik sognepræsteembedet til Gørding og Vemb gavebrev på præstegården i Vemb; denne hørte under Holstebrogård, hvor Erik Skram 1546-58 sad som lensmand.¹⁰ Efter præstens død 1595 nægtede sognemændene at kalde en ny præst, medmindre vedkommende ville ægte præsteenken, der havde forsvoret arv og gæld efter sin mand. Kongen afviste dog 'et sådant misbrug af den kaldsret, der i Kirkeordinansen er bevilget sognemændene' og pålagde biskoppen i Ribe (Hans Laugesen) at sende et par kandidater, som de kunne vælge imellem.¹¹ Den nyudnævnte sognepræst, Bertel Jensen, fik i øvrigt året efter 'på grund af kaldets ringe indkomst' tilladelse til at oppebære Kronens part af korntienden i Gørding og Vemb sogne.¹²

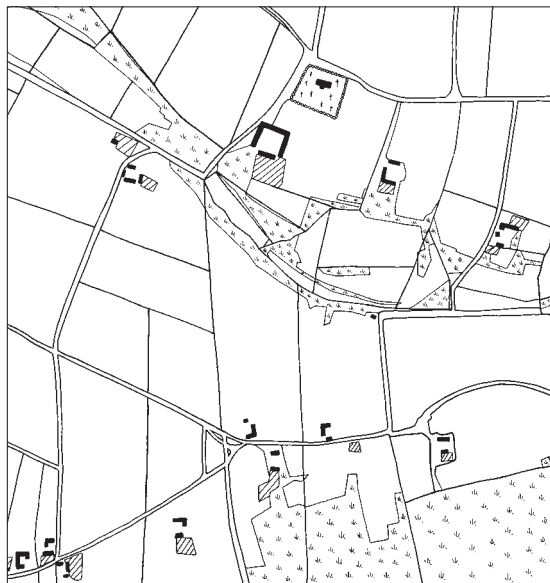

Fig. 3. Matrikelkort. 1:10.000. Målt af A. K. Mandix 1817, tegnet af Freerk Oldenburger 2017. – *Cadastral map.*

Kirken ligger i herredets yderste hjørne, i den vestlige del af den korridor, der langs Storåens nordbred strækker sig fra Hjerm Herreds kerne-land mellem Holstebro og Struer og til bunden af Nisum Fjord. Sognets flade og frugtbare land indbyder til dyrkning og har formentlig altid været ganske tæt bebygget (jf. fig. 3).

Kirkegårdens hegn og indgange. Kirkegårdens afgrænsning afspejler formentlig de oprindelige forhold. Dette blev for østdigets vedkommende bekræftet ved en digegennembrydning og efterfølgende arkæologisk undersøgelse 1991 (fig. 6 og 7), hvor den muligvis oprindelige 1,9 m brede og 0,7 m dybe skelgrøft blev fundet. Grøften blev siden fyldt op med tørv og et godt 1 m højt og muligt stolpestøttet $\dagger$ tørvedige opført.¹³ En planering af kirkegården blev udført 1913, hvorefter gange og beplantning anlagdes.¹⁴

Hegnet udgøres på alle sider af tørvedækkede jorddiger, der er tætbeplantede med vedbend, hybenrose, hindbær, eg og ahorn.

Kirkegården har fire *indgange*, nemlig vestportalen, to fodgængerlåger i hhv. nord og øst samt en kørevej i sydøst. Ældst er portalen i vest (fig. 4), der er opført 1857 af daværende kirkeeejer, etatsråd Andreas Evald Meinert Tang, der opførte en lignende portal ved Bur Kirke (s. 2558). Den

prægtige, teglstensmurede og hvidtede portal består af to kraftige piller, hvortil er knyttet lavere sidevinger med konkav overkant. Pillerne har retkantede baser og gesimser og krones af pudsede pyramidestubbe, hvorpå kors. Vingerne er profile-rede svarende til pillerne og har desuden et blændingsfelt (fig. 4). Pillerne i norddigets indgang er opført som en replik af vestportalens, dog mindre og uden de karakteristiske 'vinger'. Den østre indgang er som ovf. nævnt etableret 1991 som en kopi af nordindgangen. I alle de murede indgangspartier er ophængt hvidmalede trælåger, mens kørevejen lukkes af en jernkæde mellem jernstolper.

$\dagger$ *Hegn.* 1588 gravede otte karle jord til digerne, der blev oplagt på én dag, den 'østre side' med sten; 1606 blev diget suppleret med græstørv.¹⁵ Hegningen bestod mod vest på dette tidspunkt af et 'plankeværk', hvortil 1603 og 1609 blev indkøbt tre egetræer samt stolper og planker.¹⁵ Det blev tilsyneladende sløjet 1638, da der blev oplagt et nyt dige af jord og græstørv, 'hvor plankeværket stod'; dette harmonerer dog dårligt med oplysningen 1651, hvor en snedker opsatte 'nedslagne planker omkring kirkegården'.¹⁵ Allerede året efter erstattedes dette plankeværk af et jorddige, og de tiloversblevne planker anvendtes som brænde til blysmeltning (jf. s. 2489).¹⁵ Digerne

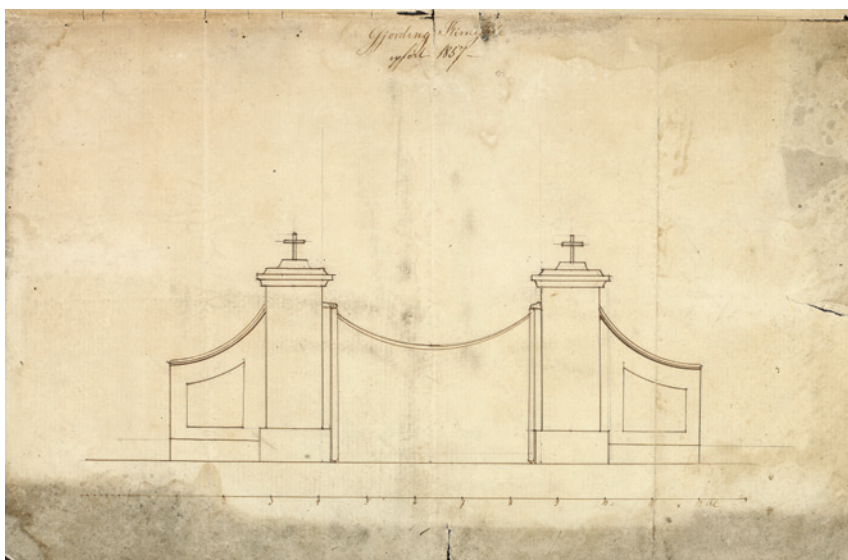

Fig. 4. Opstalt af kirkegårdsportal (s. 2479). 1:100. Tegning i RA, o. 1857. — *Elevation of churchyard gate.*

var sommeren 1811 så forfaldne, at sogneboerne fik stillet en anmeldelse til Stiftsøvrigheden i ud-sigt, såfremt udbedringer ikke var foretaget inden 14 dage.¹⁶

†*Indgange*. En kirkeport ‘med alt’ blev beko-stet 1588, formentlig i ‘stetten’ i det østre dige, der blev oplagt samme år (jf. ovf.). Til indgan-gens udbedring blev fire år forinden anvendt ‘sten’ samt egeplanker til tækning.¹⁵ En ny port opførtes 1646 ‘vesten på nordsiden’,¹⁵ og de ‘to nordlige stetter’ blev udbedret flere gange, bl.a. 1707,¹⁷ hvor overdækningerne var blæst ned i en storm.¹⁷ 1710 blev indgangen i kirkegårdens syd-østlige del fornyet med egetømmer.¹⁷ 1914 blev et ‘kors’ istandsat, måske prydkorset på vestporta-len, alternativt et †*drejekors*(?).¹⁴

Bygninger på kirkegården. I kirkegårdens sydøst-hjørne er et kombineret ligkapel og graverhus. Bygningen er opført o. 1970 af mørkebrune teglsten og dækkes af røde vingetegl. †*Klokke-stabel*. 1599 indkøbtes tømmer til et ‘klokkehus’, hvis placering på kirkegården ikke kendes med sikkerhed. En egelægte blev 1638 anvendt på ‘østre side under klokkehuset’, og siden blev ad-skillige udbedringer foretaget.¹⁵ Bl.a. 1686 for-bedrede to tømrere fra Staby, Niels Villadsen og Peder Lassen med en karl konstruktionen med nyt træ, idet det gamle materiale, vurderet til en mark og otte skilling, dog beholdtes. Klok-kestablen reparereredes igen 1699 med egefjæle, mens to opstandere af eg indsattes i en ny klok-kestette. Tømreren blev denne gang hentet ved

Fig. 5. Luftfotografi af kirken set fra syd. Foto Sylvest Jensen 1948. KglBibl. – Aerial photograph of the church seen from the south.

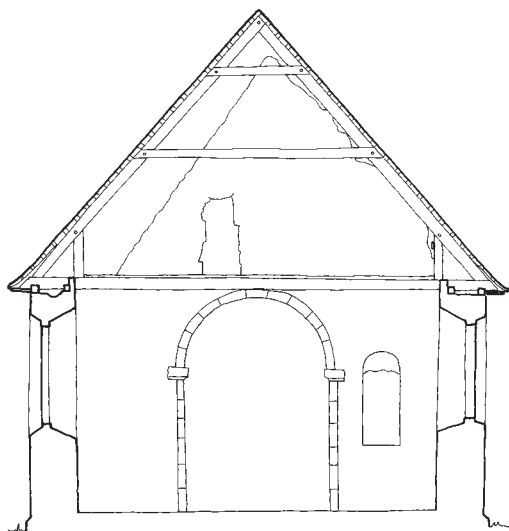

Fig. 8. Tværnsnit gennem skibet set mod øst. 1:150. Målt af Poul Hansen og Ib Lydholm 1965, suppleret og tegnet af Anders C. Christensen 2016. – *Cross-section through nave looking east.*

afgøres med sikkerhed. På ganske mange kvadre ses hjørnefalsninger for stilladsbomme, og på flere sten er kilehuller efter kløvning synlige; tydeligst ses dette på overkanten af en kvader på korets østfacade i tredje skifte over soklen (fig. 14).¹⁹ På vest- og sydfacaderne er mulige stenhuggermærker bevaret i form af trekantede indsnit langs kvadrenes kanter. I skibets bagmur er indmuret enkelte kvadre, herunder én med attisk profil, muligvis en sokkel af en art. Stenen finder ingen paralleller i kirken. Den ofte omgravede kirkegårdsjord indeholder desuden adskillige granitfragmenter i form af afslag, der må antages at stamme fra kirkens opførelse.²⁰

Døre og vinduer. I skibets vestende er kirkens romanske indgange bevaret i hhv. nord og syd, om end i omsat form og blændet i nord. Det bemærkes, at dørstedernes placering i forhold til hinanden er forskudt, hvilket dog kan hænge sammen med senere omsætninger af kvadrene på skibets vestgavl og nordside (jf. s. 2487). I den irregulære bagmur i nord er således øst for den blændede dør et mindre spring i murtykkelsen, hvis placering umiddelbart over for syddørens østvange antyder, at norddørens østvange oprindeligt var placeret her. Dørenes karme er på egnstypisk vis

opbygget af hjørnehugne kvadre, der overdækkes af rektantede monolitoverligger, hvoraf den søndre (142×34 cm), der kroner kirkens nu eneste indgang, er skjult af våbenhusets loft.

I korets sydfacade er kirkens eneste romanske vindue bevaret, om end formentlig noget omsat. Opbygningen består af en sålbænk sammensat af to sten, hvorover to skifter smigsten kronet af en rektantet monolitoverligger med rundbuet åbning; facademålene er 137×80 cm. Vinduet, der i det indre helt er ombygget med teglsten, var blændet i 1800-tallets slutning.²¹ De øvrige romanske vinduer, af hvilke der oprindeligt må formodes at have været tre på hhv. nord- og sydsiden af kirken samt et i korets østmur, er alle udskiftet i forskellig tid; to overligger af samme type som ovf. beskrevet findes nu indmuret i våbenhusets flankemure i nord og syd.

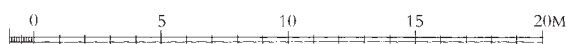
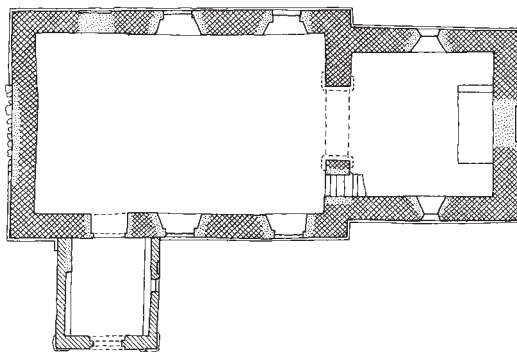
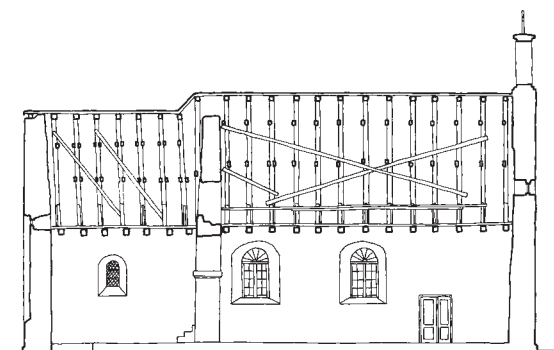

Fig. 9-10. Opmålinger. 1:300. Målt af Poul Hansen og Ib Lydholm 1965, suppleret og tegnet af Anders C. Christensen 2017. 9. Længdesnit set mod syd. 10. Plan. Signaturforklaring s. 9. – *Scale drawings. 9. Longitudinal section looking south. 10. Ground plan. Key on p. 9.*

Fig. 11. Ydre set fra syd. Foto Anders C. Christensen 2013. – *Exterior seen from the south.*

Indre. Det fladloftede kirkerum,²² hvis bagmure af rå kamp dækkes af et tykt, hvidkalket pudslag, domineres af en usædvanlig høj, kvadersat *korbue* i blank mur, hvis rundbuede top omtrent flugter med underkanten af bindbjælkerne.²³ De højsiddende kragbånd griber om vangerne i nord såvel som i syd og har attisk profil på underkanten (fig. 10, s. 1726). Buen var før 1870 kalket, men ønskedes d.å. afrenset og fugerne udbedret med Portlandcement.²⁴

Taggavle. Korets østre gavltrekant består af kvadre i facaden, mens bagmuren er af rå kamp dækket af et tykt, hvidt pudslag af nyere dato. I den nederste del skyder stikket fra østgavlens høje, kurvehanksbuede vindue sig op over bjælkelaget, hvorved loftsrummet belyses (jf. s. 2488).²⁵

Gavlen mellem kor og skib er bevaret i oprindelig form bortset fra den nordlige del, der nu er nedtaget, idet en *†*skorsten tidligere var placeret her (jf. fig. 13); også den øverste del af gavlen er nu væk. Materialet er på østsiden rå kamp,

der senere er udbedret med enkelte teglbrokker, mens vestsiden består af rå og kløvet kamp og veltildannede kvadre samt kvaderafslag. En irre-

Fig. 12. Sokkel under skibets vestgavl set fra sydvest (s. 2481). Foto Anders C. Christensen 2017. – *Footing beneath west gable of nave seen from the south west.*

Fig. 13. Skibets loft set mod østre taggavl (s. 2483). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Loft of nave looking towards eastern roof gable.*

gulær åbning i gavlens nordlige del forbinder de to loftsrum. Åbningens østvanger er sekundært forstærket med teglsten.

Fig. 14. Kløvehuller på korets facade set fra øst (s. 2482). Foto Anders C. Christensen 2016. – *Cup holes on chancel facade seen from the east.*

Skibets vestre gavltrekanst består i facaden hovedsagelig af røde teglsten i normalformat lagt i krydsskifte, dog er i gavlens nordlige del samt i det nedre bevarede partier af munkestensmurværk i munkeskifte. I bagmurens nederste del er ca. 110 cm af den oprindelige, kampestenssatte mur endnu bevaret, og herover er murværket af tegl i munkestensformat lagt i munkeskifte. Midt for gavlen er et mindre, sekundært og rundbuet vindue, senest fornyet 1959.¹⁴ Fra hanebåndshøjde er gavlen af røde teglsten i normalformat lagt i krydsskifte, opmuret i forbindelse med opførelsen af klokkekammen herover. Trekantgavlen blev gennemgribende restaureret o. 1965 (jf. s. 2486).

Senmiddelalderlige tilføjelser og ændringer. Det i størrelse beskedne våbenhus ud for skibets syddør er formentlig fra tiden o. 1500 og opført af røde teglsten i munkestensformat lagt i munkeskifte (fig. 16). Hjørnerne understøttes af større

marksten, og i flankemurenes nederste skifte er teglstenene suppleret med flere genanvendte granitkvadre; i murværket er desuden i hhv. øst og vest indmuret en romansk vinduesoverligger (jf. s. 2482). Den fladbuede dør i det høje, spidsbuede spejl er bevaret i uændret form, dog er partier af facaden repareret med sten i normalstørrelse. De formodede oprindelige $\dagger$ kamtakker er nu for længst borte. Den nuværende falsgesims, hvorover et rundet led, er formentlig fra 1800-tallet.

I det indre, der fra øst belyses gennem et fladbuet vindue med lige gennemløbende karme, er bagmurene trukket tilbage med en halv sten i en højde af 50 cm, så der fremkommer en art vægbænke. Vestmuren bærer dog præg af ombygning i den nordre del. Rummet dækkes af et fladt loft, men stod formentlig med åben tagstol fra start; stikket over døren er således borthugget for at give plads til den østligste bindbjælke, og på skibets facade over loftet ses endnu rester af rummets indvendige kalkning (jf. fig. 48).

Fig. 15. Skibets blandede norddør set fra nord (s. 2482). Foto Anders C. Christensen 2017. – *Bricked-up north door seen from the north.*

Fig. 16. Våbenhuset set fra sydøst (s. 2484). Foto Anders C. Christensen 2016. – *Porch seen from the south east.*

Et tilsyneladende smalt $\dagger$ tårn ved skibets vestgavl er helt forsvundet, kun et ca. 3,5 m langt ophold i skråkantsoklen antyder nu, hvor det stod. Om udformningen vides intet, og allerede 1596 var det ganske brøstfældigt, idet der dette år indkøbtes sten, kalk, bjælker, spær og 'hvad der ellers behøves' til at få 'tårnets bygning på fode igen'.¹⁵ Anstrengelserne rakte ikke i længden, idet teglsten 'nedfaldne af det gamle stykke tårn' 1687 blev genanvendt i våbenhusets gulv.¹⁵ De sidste rester af tårnet blev endeligt nedtaget 1708, hvor en murermeister og tre svende opmurede kirkens vestende i 17 dage som forberedelse til klockens flytning (jf. ndf.);¹⁵ forud for dette arbejde var 'nedstødelsen af den gamle tårnmur' effektueret. If. traditionen skal de nedbrudte byggematerialer være transporteret over Nissum Fjord til herregården Udstrup.¹⁷

Eftermiddelalderlige tilføjelser og ændringer. Med prædikestolens opsætning i skibets sydøsthjørne 1606 (s. 2502) blev en forbindelse mellem kor og skib etableret i triumfmurens søndre del. Den irregulære gennembrydning er lige gennemløbende, og til korets trappetrin er anvendt kvadre, vel fra triumfmurens østside.

Fig. 17. Ydre set fra sydvest. Ældre foto i NM. – Exterior seen from the south west.

Klokkekammen over skibets vestgavl er fra o. 1890.¹⁴ Kammen, der er opført af røde teglsten i normalformat og kronet af et kors, rokkede faretruende ved en ringning 1965, og en akut reparation af gavlen blev udført.²⁶

1709 blev et træbygget 'klokkehus' opført ved kirkens vestende. Konstruktionen havde formentlig karakter af et *†udhæng* båret af stolper og var overdækket af planker kronet af et 'korstræ'.¹⁵ *†Udhænget* eksisterede formentlig til sidst i 1800-tallet, hvor klokkekammen blev opsat (jf. ovf.).¹⁴

Eftermiddelalderlige reparationer og vedligeholdelser. 1584 blev der 'lagt loft' i korets indre.¹⁵ Kirkens øst- og vestgavl blev 1632 'opmuret'.¹⁵ 1701 blev 200 mursten transporteret fra Navr til Gørding med to vogne,¹⁷ muligvis til udbedring af det brøstfældige tårn (jf. s. 2485). Kirken blev 1759 sat i 'meget god og forsvarlig stand', men dog ikke mere, end at dele af tagværket 1766 var råddent,

og at murværket på søndre side var brøstfældigt. Forholdene blev bragt i orden de følgende år (jf. indskrift på en tagplade, s. 2489), men sydvesthjørnet og sydsiden vedblev at volde problemer.²⁷ Kirken gennemgik 1808 en ikke nærmere beskrevet 'hovedreparation', idet bl.a. en revne i korets nordside måtte 'ophugges'.²⁸ Allerede 1811 påtaltes dog flere mangler ved bygningen såvel som dens omgivelser, da skibets nordvestre hjørne måtte efterses og tagene repareres. I det indre måtte gulvene omlægges.¹⁶

En større istandsættelse blev foretaget 1836 foranlediget af kirkens ejer, etatsråd Tang; muligvis blev det forsænkede præsteværelse i korets østende indrettet ved denne lejlighed og formentlig tillige korets høje, nu delvist blændede østvindue (jf. s. 2488).²⁴ Præsteværelset, hvortil er adgang via en trappe ved korets nordvæg, er dog først nævnt o. 1862, hvor det oplystes af korets østvindue.¹⁴

Fig. 18. Ydre set fra sydøst. Foto før o. 1890 i NM. – *Exterior seen from the south east.*

1894 blev foretaget omsætninger af murværket på skibets nordvesthjørne samt korets nordside (inkl. nyt vindue, s. 2488) og fundament. De berørte sektioner, der på skibets nordside inkluderer den romanske, nu blandede dør (s. 2482), har karakteristiske kelfuger.

Den omfattende *hovedstandsættelse* 1967-72 (arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm, Thisted) omfattede, foruden inventaret (s. 2492), gulve, vægge, loft, murværk, tagværk og tagbeklædning.

Gulve. De jævnhøje gulve i koret og i skibets midtergang har gulve af brunfærgede planke, der i skibet dækkes af en kokosløber. Gulvet under stolene er i samme materiale, dog hævet fem cm i forhold til midtergangen. Våbenhusets gulv består af røde, fladelagte teglsten, i midten mønstrelagte. †*Gulve.* 'Kirkegulvet' blev i årene 1601-02 suppleret med hhv. 250 og 280 mursten,¹⁵ og 1655 lå gulvfliser i koret.¹⁵ Våbenhu-

sets gulv blev 1687 udbedret med teglsten fra tårnet (jf. s. 2485).¹⁵ 1792 manglede 'sten' under stolene.²⁹ Kirkens gulve var o. 1862 af 'forskelligfarvede murstensfliser, altergulvet mest sirlig'.¹⁴ 1906 var gulvet 'i stykker', hvorefter bræddegulv på cementunderlag blev lagt, suppleret med fliser i skibets midtergang.¹⁴

Vinduer. Skibets rundbuede og ufalsede vinduer er opbygget af teglsten i munkestensstørrelse, dog med enkelte senere reparationer af tegl i mindre format. De erstattede formentlig de romanske åbninger, men udvidelsen kan vanskeligt tidsfæstes; ombygningen kan være udført med våbenhusets opførelse i den sene middelalder, hvorved de overskydende monolitoverligger blev genanvendt i våbenhusets flankemure (s. 2484). Den nuværende udformning kan dog også stamme fra 1600, hvor en murermeister 'gjorde et vindue', og hvor to glarmestre forfærdigede nye vinduer til

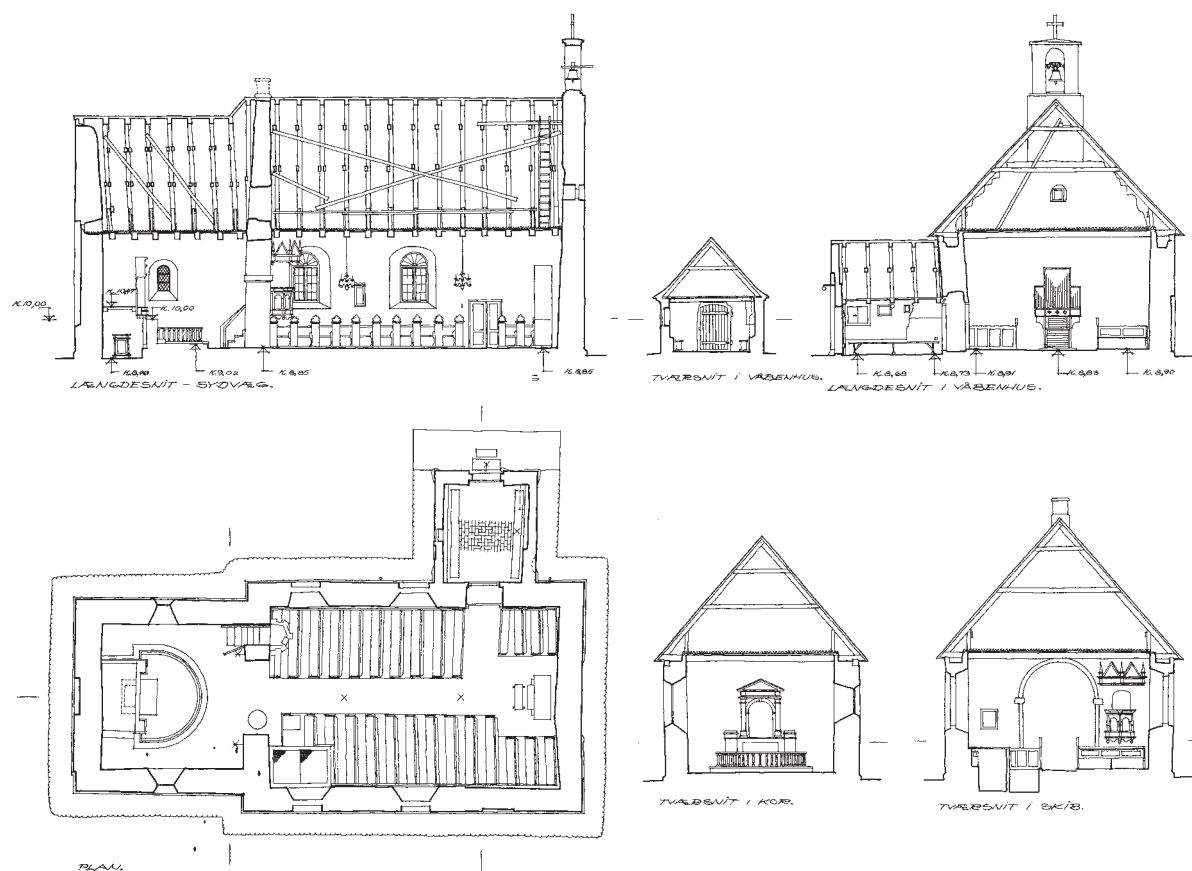

Fig. 19. Plan og snit. 1:300. Målt af Poul Hansen og Ib Lydholm 1965. – Plan and section.

kirken.¹⁵ Muligvis var nordsidens vinduer blændet i en periode (jf. ndf.).

Korets østvindue er formentlig fra kirkens restaurering 1836 (s. 2486). Åbningen har kurvehanksform og er opbygget af røde teglsten i normalformat. Vinduet er usædvanligt ved sin betydelige højde, der strækker sig fra facadens andet skifte og op over korets bjælkelag; det er nu blændet med teglsten i normalformat og står som en niche i facaden undtagen i buen, hvorigennem korloftet belyses. På et tidspunkt mellem o. 1862, hvor vinduet oplyste korets forsænkede sakristi, og 1889, hvor det blev genåbnet, var åbningen blændet.²⁴ 1903 ønskedes vinduet forstørret.¹⁴

Det kvadersatte nordvindue i koret er fra 1894, hvor korets nordmur blev omsat.²⁴ Kilestensstikket er nyhugget, men sålbænken og enkelte smigsten kan være genanvendte romanske sten. Vinduet var formentlig tilmuret før udvidelsen, idet kirken

1802 tilsyneladende kun havde tre vinduer, alle på sydsiden (jf. ndf.); skibets nordvinduer må således alle være genåbnet eller udvidet senere.³⁰

I skibets vinduer er gråmalede trærammer, i koret jernindfattede vinduer med rudestillede sprosser.

† *Vinduer.* 1677 forfærdigede en glarmester 'alle tre vinduer i kirken', og 1698 blev der atter gjort tre nye, 'to små og et stort', på kirkens sydside.¹⁵

Tagværker. Korets tagværk (fig. 21) består af otte spærfag med to hanebånd og korte stivere, alt overvejende gammelt egetræ, men dog med forstærkninger af fyr. Stiverne er tappet og træfornaglet i spærenes undersider, og hanebåndene er påbladet spærenes østsider. Her er også nummereringen placeret, fra øst mod vest i et økse-hugget stregsystem.

Tagværket over skibet består af 15 spærfag med korte stivere og to hanebånd. Alle dele af tagvær-

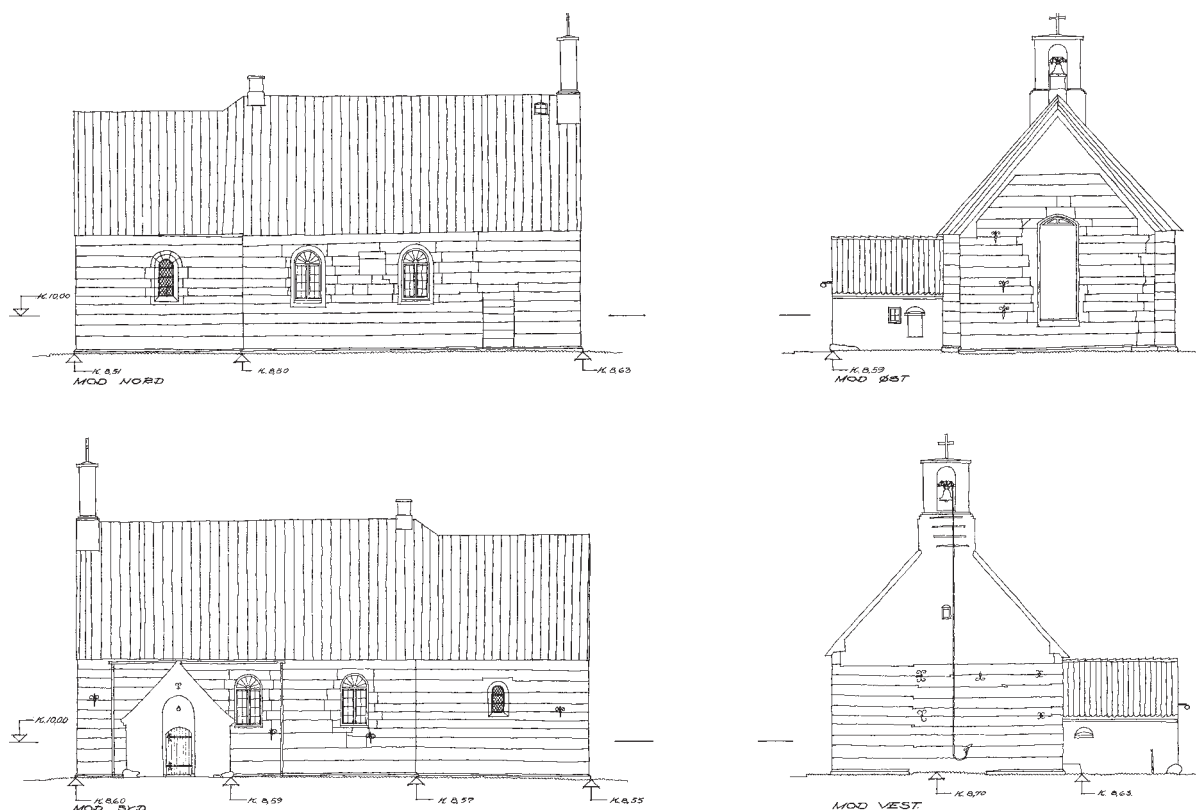

Fig. 20. Facader. 1:300. Målt af Poul Hansen og Ib Lydholm 1965. – *Facades.*

ket er nyere og af fyr, dog er flere spærstivere og hanebånd af genanvendt egetømmer.

Våbenhusets tagværk er af fyrretræ og består af seks fag uden stivere og med et enkelt hanebånd.

Dendrokronologiske undersøgelser. Fra korets tagværk er 2016 udtaget seks boreprøver, der alle er dateret. Fældningstidspunktet for fire af disse prøver kan tidsfæstes til o. 1410, mens de resterende to, der kan være genanvendt tømmer, er fældet o. 1390.³¹

Tagbeklædning. Kor og skib har blytage, mens våbenhuset er dækket af røde vingetegl. Blytagene over de to bygningsdele er sammenhængende, hvorved der kompenseres for den manglende øvre del af skibets østre gavltrekan (jf. s. 2483). Dele af beklædningen er senest repareret ved kirkens hovedindsættelse 1967-72, jf. inskriptioner på korets sydside og skibets nordside: »Brd. Stoffregen, blystøbere, Struer 1967«. Plader med initia-

ler fra tidligere reparationer er bevaret på korets sydside og skibets nordside således hhv. »C D F R 1767« og »C D F R 1764«; her refereres til kirkeejeren på daværende tidspunkt, Christian Daniel de Friedenreich (jf. s. 2477). På korets nordside er tillige, fordelt over tre plader, initialerne »BB MI 1927«, dvs. Bøjle Bøjlesen, Stauning og dennes mestersvend, jf. lignende plader i Hjerm Kirke (s. 2016). † *Tagbeklædningen*, der hyppigt blev repareret, bestod 1595 delvist af tagtegl, idet den søndre side dette år blev suppleret med 600 sten indkøbt i Ringkøbing.¹⁵ At dele af taget dog var blytækket, antydes 1608, idet man d.å. oplagde 12 skippund ny og otte skippund gammel bly 'på kirken'. 1638 blev nyt og gammelt bly oplagt på hele søndre side af koret, og 1639 blev nordre side blytækket, der 'for var teglhængt'.¹⁵ Af skibets tegltag blev 1662 nedtaget 60 sten til forbedring af våbenhusets tagbeklædning.¹⁵ Våbenhusets tag-

Fig. 21. Korets tagværk set mod syd (s. 2488). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Roofing of chancel looking south.*

beklædning er tidligst nævnt 1684, hvor 200 tagsten blev indkøbt.¹⁵

†*Hejseværk*. 1662 blev seks favne hampereb anskaffet til at 'opvinde korn' på kirkens loft.¹⁵

Farveholdning. De kvadersatte dele står i blank mur, mens murkronen og de fleste teglpartier omkring vinduerne inkl. våbenhusets facader er hvidkalkede. Dog er kvadrene på skibets sydside over våbenhusets loft hvidkalkede, da rummet formentlig en tid stod med åben tagstol. Korets og skibets loftsbjælker er malet i grågrønne nuancer, våbenhusets loft i lyst gråt. †*Farveholdning*. Til 'kirkens brøstfældighed' blev 1688 anvendt kalk, okkergult, brunrødt og sort.¹⁵ 1888 ønskedes korets loft malet med perlefarve, vinduerne og døren til våbenhuset med 'mørk stenfarve'.¹⁴

Opvarmning. Kirken opvarmes af et oliefyret *luftvarmeanlæg* med kedel i det kombinerede ligkapel og graverhus i kirkegårdens sydøsthjørne; anlægget er placeret i en grav i skibets nordøsthjørne og blev etableret o. 1939 (jf. ndf.). †*Op-*

varmning. 1915 blev kirken opvarmet af en *kakkelovn*, der d.å. ønskedes udskiftet.²⁴ Den blev opsat ved skibets nordvæg efter 1875, hvor der udtryktes ønske om opvarmning af kirken, men før 1895, hvor den skulle renses.³² Den tilhørende †skorsten blev ført op langs væggen med den frie del over tagryggen lidt øst for midten af skibet (jf. fig. 18). 1939 var en 'midlertidig' kakkelovn ubrugelig, og en *kalorifer* blev installeret samme år i en grav i skibets nordøsthjørne.¹⁴ †Skorstenen blev over loftet ført op langs skibets gavltrekant, således at den frie del i forhold til den ældre skorsten blev rykket mod øst (jf. fig. 20). Anlægget blev 1967-72 afløst af kirkens nuværende kalorifer, hvorved skorstenen nedtoges.

Fortov. Kirken omgives af en stenglægning, der i ældste udgave blev etableret 1894 i tre alens bredde.³³ Chaussébroglægningen foran indgangen er fra 1998, hvor den afløste en cementbelægning.¹⁴ †*Fortov*. 1710 blev i og omkring †klokkeudhænget (s. 2486) etableret stenpikning.

†KALKMALERIER

I forbindelse med kirkens restaurering blev 1968 afdækket rester af kalkmalede dekorationer i koret og skibet. Nærmere beskrivelser af malerierne, der efterfølgende atter blev overkalket, blev dog ikke udarbejdet, idet udsmykningerne blot er fotodokumenteret.

Senmiddelalderlige(?) kalkmalerier, jf. fig. 23. På korets øst- og nordvæg blev over et mindre område afdækket blomster- eller rankelignende ornamenter i mørke farver.

Eftermiddelalderlige kalkmalerier. 1) If. *Danske Atlas* var på kormuren anført præsternes navne, antagelig i form af en kalkmalet liste (jf. den yngre præstetavle for pastoratets præster i Bur, s. 2593).⁹ 2) 1836. På væggen i sakristiet fandtes følgende indskrift: »Aaret 1836 blev denne Kirke givet sin nuværende Skikkelse«.¹⁴ En skabelonmalet bort (fig. 22), afdækket 1968 over et af skibets vinduer med palmetter og volutoprullet spinkelt bladværk, kunne muligvis stamme fra kirkens renovering

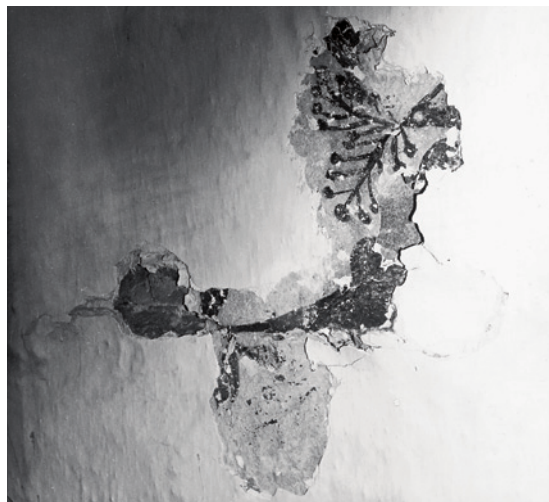

Fig. 23. Rest af kalkmalede dekorationer på korets østvæg (s. 2491). Foto Erik Skov 1968. – *Remains of wall-painted decorations on the east wall of the chancel.*

ovennævnte år. 3) 1907 (jf. fig. 24). På korets østvæg var malet et illusionistisk gengivet kors, der var indsat i et landskabsperspektiv (jf. †alterparti).

Fig. 22. Skabelonmalet †kalkmaleribort, muligvis o. 1836, over et af skibets vinduer (s. 2491). Foto Erik Skov 1968. – *Stencilled †wall-painted border, possibly c. 1836, above one of the nave windows.*

Fig. 24. Indre set mod øst med det ældre $\dagger$ alterparti og det tilhørende vægmaleri samt $\dagger$ stolestader (s. 2494, 2491, 2505). Foto før 1907 af L. Poulsen, Vejen. – Interior looking east with the older $\dagger$ altar and related wall painting plus $\dagger$ pews. Before 1907.

INVENTAR

Oversigt. Kirkens ældste inventarstykke er den romanske font, hvis kumme er smykket med tværovale skjolde, mens foden har et bølgeornament.

Inventargenstande er i øvrigt først bevaret fra 1500-tallet. Fra dette århundrede stammer dåbsfadet, et Nürnbergerarbejde, der dog først er kommet til kirken o. 1696. Prædikestolen er fra 1606 ligesom kirkens stager, der omstøbtes det førnævnte år i Hamburg af et ældre $\dagger$ sæt. Også kirkens klokke støbtes i Hamburg 1712 hos Christian Meyer, mens sognepræsten, Søren Stauning, skænkede både kalk og disk samt et sygesæt, der anvendtes i alle pastoratets tre kirker. Bortset fra mindre inventarstykker fra 1800-tallet (oblatæske (nr. 1), o. 1850 og ske (1896)) er rummet helt præget af nyere genstande fra 1900-tallet. Ældst er stolestaderne fra 1906, 1957 opsattes orglet, mens kirken i forbindelse med den gennemgribende restaurering i årene 1967-72 nyudstyredes med et alterparti med tilhørende alterbord, -skranke og -krucifiks, alt udført af kunstneren Erik Heide. Hertil kom oblatæske, alter- og dåbskande. Kirkeskibet anskaffedes 1969.

Farvesætning og istandsættelser. Kirken er farvemæssigt præget af hovedistandsættelsen 1967-72, idet bil-

ledhuggeren Erik Heide, der havde udført alterpartiet, også stod for farvesætningen. Prædikestolen og den tilhørende lydhimmel blev dog først nystaffet 1977.

Kirkens regnskaber er bevaret allerede fra 1584, om end det ældste inventarium først er dateret 1650.¹⁵ Fra den senere ejertid under familien de Linde, dvs. fra o. 1710-65, kendes ingen regnskaber. 1765 noteredes dog, at der ingen brøstfældighed fandtes ved kirken, bortset fra at både altertavle og prædikestol trængte til istandsættelse. Begge dele blev dog 'yppeerligt' renoveret året efter, men savnede endnu 'en smuk maling'.²⁷ Denne mangel var udbedret 1767, da kirken omtaltes som værende i komplet og forsvarlig stand, både inde og ude. Dog var alterklæde, -dug og messehagel endnu i 1774 kun i mådelig stand.²⁷ Omkring en snes år senere, i 1790'erne, var situationen mht. disse genstande endnu ikke forbedret, til trods for at kirkeejeren (siden 1786 Peder Lauridsen Tang) havde ladet kirken 'meget vel' reparere.²⁹ 1799 var loftet over koret dog stadig utæt, således at det regnede ned over »Sættet for Alterret«, måske over såvel alterskranken som over alterbord og -tavle. Alt var dog bragt i orden 1804.³⁴ Kirken blev gennemgribende istandsat 1836 på initiativ af Andreas Evald Meinert Tang, der bl.a. opsatte et nyt alterparti og forbedrede de mangelfulde stolestader.²⁴ Endvidere

Fig. 25. Indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – Interior looking east.

drog den historisk interesserede kirkeejer omsorg for selv o. 1862 at diktere en beskrivelse både af denne kirke og af Vemb og Bur kirker (jf. s. 2519, 2557) i *Synsprotokollen*.¹⁴ 1907 nymalede alterpartiet, alterskranken og stolestaderne.¹⁴ I forbindelse med overgangen til selveje 1917 bevilgedes et beløb til større istandsættelser, bl.a. af prædikestolen og af tekstilerne på samme, samt på alterbordet og knæfaldet. Fra 1939 kendes et forslag (ikke anvendt) om nyopmaling af kirkens inventar, dog fraregnet prædikestolen og lydhimlen.³⁵ Orglet blev – antagelig i forbindelse med hovedrestaurationen 1967-72 – flyttet fra en placering midtfor i skibets vestende til skibets nordvestre hjørne.

Alterbordet (fig. 26), 1972, udgør tillige med alterpartiet og -skranken én sammenhængende helhed, udført af kunstneren Erik Heide, jf. ndf.

†*Alterbord*. En opmåling af alterbord og -tavle fra et tidspunkt før fornyelsen 1836 (jf. ndf. og fig. 27) viser bordets dimensioner, i højden 1 alen 17 tommer og i længden 2 alen 6 tommer (110,5×151 cm).²⁴ Det er dog uvist, hvorvidt bordet var middelalderligt eller først blev opsat i

begyndelsen af 1600-tallet samtidig med †altertavle. †*Alterpaneler*. 1600 og 1602 indkøbtes træ til at beklæde alteret med.¹⁵

†*Alterklæde*. 1654 er nævnt et gammelt slidt alterklæde af lærred.¹⁵ 1683 tilføjedes et klæde af lærred med syning omkring, skænket af salig borgmester Niels Sørensen (Solgaard)s hustru (Johanne) i Holstebro.³⁶ 1697 indkøbtes fem alen fint lærred til en kniplingskantet alterdug, mens selve klædet fornyedes året efter med 3,5 alen rødt klæde.¹⁵ 1731 skænkede sognepræsten Søren Stauning et alterklæde af rødt tekstil (jf. altersølv og sygesæt). Alterdugen omtaltes 1768 som værende af groft kramlærred.³⁷ Klædet omtaltes o. 1862 som værende af meget fint uld, idet det allerede 1837 var blevet udstyret med et broderet, gyldent kors.¹⁴ Alterdugen var af fint hvidt klæde med kniplinger, påsat o. 1870.¹⁴ Nyt fløjlsklæde anskaffedes 1917 (jf. fig. 29).¹⁴

Alterparti (fig. 26), 1972, udført af Erik Heide, omfattende et alterbord, ved hvis bagkant er pla-

ceret et alterkrucifiks. Selve alterbilledet udgøres af et relief, opsat på et højere podium bag krucifikset. Som en integreret del af udsmykningen indgår også alterskranken. Af lamineret fyrretræ (alterbillede) og moseeg (alterbord, alterkrucifiks og -skranke). *Bordet*, 201×81 cm, 105 højt, er dannet af en kraftig egebul, en del af en træstamme, hvori er skåret et dødningehoved og en sammenrullet slange, begge motiver, der if. kunstneren hentyder til døden og Golgata, ligesom selve stubben står som et billede på jordelivet og den solide grund.³⁸ Selve bordpladen af patineret, lamineret træ er dækket af en plexiglasplade.

Bag bordet er på et podium, beklædt med lodretstillede, mørkegrønt stafferede planker, opsat et *alterbillede*, 270×180 cm, udformet som en stor rose eller 'rosensky' – symbol på det evige liv eller opstandelsens morgen.³⁹ Lys rød staffering. *Alterkrucifikset*, 3,60×2,80 cm, er dannet af groft tilhugne bjælker, idet den lodrette korsstav udgør selve Kristusfiguren med særligt tildannet, kronet hoved, halvlukkede øjne og kort fuldskæg. I kraft af det anvendte materiales forhistorie understreges krucifiksets særlige betydningsindhold. Kristi legeme er udskåret af en genbrugt, spidst tilhugget pæl, udgravet i en mose ved Jels i Sønderjylland og oprindeligt anvendt som del af et forsvarsanlæg antagelig fra Vikingetiden;⁴⁰ arme- ne er af moseeg. Figurtypen er bevidst tilnærmet til den ældre middelalders tolkning af Frelsen som den sejrende konge, repræsenteret bl.a. af Åbykrucifikset (1050-1100, DK Århus 1443). Det majestætiske understreges af baggrundens trærose, mens alterbordets henvisninger til døden og sejren over det onde danner en bevidst kontrast hertil.⁴¹

Alterskranken (jf. fig. 26), ligeledes af moseeg, er opsat i et lige forløb mellem nord- og sydvæggen. På de enkle firkantede balustre er ved åbningen i skranken relieffer af fem brød og to fisk som hentydning til beretningen om, hvordan Jesus mættede en folkeskare på mere end 5000 mennesker (Matt 14, 13-22). På den yderste baluster ved nordvæggen er en flyvende fugl med en kvist i næbbet, en reference til Håbet, illustreret med duen med oliegrenen fra beretningen om Noahs ark (1 Mos. 8). I håndlisten er fordybet

rille til særkalke. Knæfaldet og *knæleskamlen* er betrukket med lysebrunt læder.

†*Altertavle* (jf. fig. 27), 1604-06, om end først opsat 1616.¹⁵ Tavlen, der 1768 betegnedes som 'ordinær', var tredelt og udsmykket med en, vel bemalet, fremstilling af Korsfæstelsen, mens siderne viste malerier af Jomfru Maria (nord) og Josef (syd).³⁷ Selve tavlens opbygning og dimensioner (3 alen 9 tommer × 3 alen 20 tommer, dvs. ca. 226,5×277 cm) fremgår af en udateret tegning, muligvis udført 1836 i forbindelse med etableringen af det ændrede alterparti.²⁴ Både hoved- og sidefløje havde foroven trekantede gavle med topornament og dekorationer på siderne. Opbygningen kan have svaret til bl.a. altertavlerne i Møborg (s. 955) og Sevel (Ginding Hrd.). Som nævnt 1768 var der rimede indskrifter under de enkelte felter, således under storfeltet:

»Mit Syndig Hierte smelte Hen,
naar ieg her fæste Øye,
paa min Korsfæste Siæle-Ven,
som døden vilde døde«.

Under fremstillingen af Maria stod: »See en Jomfru er frugt(m)elig og føder en Søn Es:7:14.«, mens der under Josef læstes: »Joseph Davids Søn! Frygt dig icke at an(n)am(m)e din Hustrue Mariam. Mtth: 1 Cap:v:12«.³⁷

Tavlens udførelse er veldokumenteret. 1604 indkøbtes træ, bl.a. egefjæle fra Aulum og hornlim hertil, mens snedkeren, der arbejdede i alt syv uger og tre dage både på altertavle og prædikestol (s.d.), blev hentet i Viborg. 1606 aflønnedes maleren, der kom fra Holstebro, for sit arbejde med begge dele. Arbejdstiden udgjorde i alt 45 søgnedage og otte helligdage. 1612 blev altertavlen yderligere ferniseret, vel af samme maler, der kom fra Holstebro. Tavlen blev dog først opstillet 1616. 1663 reparerede Holstebrosnedkeren Christen Jensen tavlen, som var 'falden af limningen' sammen med prædikestolen og den tilhørende himmel (s.d.). Til limen medgik ½ pot brændevin.¹⁵ 1767 nymaledes altertavlen.³⁷

†*Alterparti* (jf. fig. 28-29), 1836, opsat på initiativ af etatsråd Tang.¹⁴ Den senklassicistiske opbygning, der o. 1862 blev nøje beskrevet i *Synsprotokollen*, var 'af træ med 2 lidet fremspringende

Fig. 26. Alterparti med alterdekoration, krucifiks og alterskranke, alt udført af Erik Heide 1972 (s. 2494). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *View of altar with altar decoration, crucifix and altar rail, all by Erik Heide, 1972.*

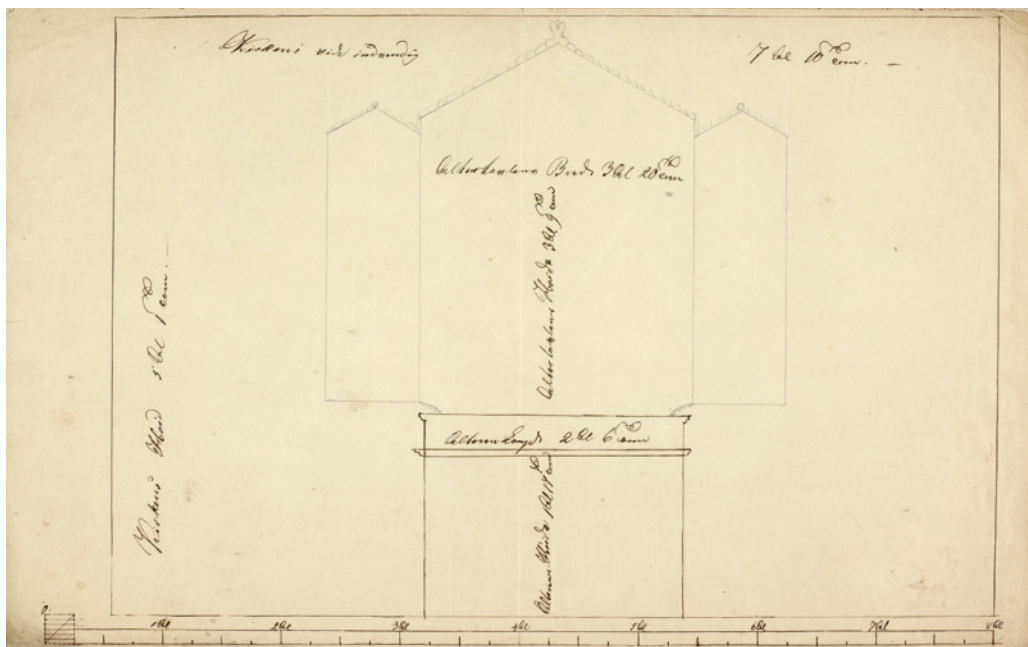

Fig. 27. Opstalt, antagelig o. 1836, af $\dagger$ altertavle og alterbord (s. 2493). 1:40. LAVib. – *Elevation, presumably c. 1836, of $\dagger$ altarpiece and Communion table.*

Fig. 28. Udateret udkast til $\dagger$ alterpartiet, udført antagelig o. 1836 af Joachim Heinrich Schaumburg, Holstebro (s. 2494). LAVib. – *Undated sketch for $\dagger$ altar, probably made c. 1836 by Joachim Heinrich Schaumburg, Holstebro.*

Fig. 29. †Alterparti, o. 1836, med senere tilføjelser (s. 2494). Foto o. 1950 i Kirkens Arkiv. – View of †altar, c. 1836, with later additions.

søjler, hvorimellem alterbordet står; på disse de gamle kolossale messing alterstager. Midtpunktet danner et stort ægte forgyldt jernkors, der står i en søjlerække. En frontispice slutter det hele'. Opbygningen var således formet som en tempel-lignende struktur med to fremskudte sidepartier, der dannede podium for alterstagerne. Disse var smykket med en frise af palmegrene, hvorimellem Jesumonogrammer. I centrum stod et stort, forgyldt †alterkrucifiks af jern, indrammet af søjler.¹⁴ Et forslag til opbygningen, der dog ikke synes helt identisk med det udførte, blev udarbejdet af malermester Joachim Heinrich Schaumburg, Holstebro (o. 1804–81) (fig. 28). Forslaget viser dog korintiske i stedet for joniske søjler, mens der på hovedgesimsen var opsat et mindre kors.²⁴ Alterpartiet blev siden omtalt meget nedsættende af *Løffler 1879*: »et meget smagløst, som en Thea-

terscene indrettet Arbeide, forestillende et jonisk Tempel«. Den arkitektoniske ramme, på hvis frontispice stod: »Gud er Kjærlighed«, blev foreslået fjernet 1889–90 efter henvisning fra provst Hans Sessing Theilade, der påpegede, at »Templet« var råddent.²⁴ Selve alterkrucifikset erstattedes 1903 af en †gipsudgave i lille format af Thorvaldsens Kristus fra Vor Frue Kirke i København (*DK Kbh-By* 1, 195 ff.; 5, 251 ff).¹⁴ Et maleri på østvæggen med et illusionistisk gengivet kors foran et landskabsudblik udførtes 1907 (jf. s. 2491, fig. 24),¹⁴ men afløstes siden af en arkitektonisk opbygning med en rundbuet niche, flankeret af korintiske, kannelerede pilastre og kronet af en trekantgavl med versalindskrift: »Jesus er livet«; i topgavlen et Jesumonogram (fig. 29). Efter alt at dømme indgik de oprindelige fremspring i den ændrede struktur. Kristusfiguren istandsattes 1910–11 af

'konservator Jensen' fra Viborg,¹⁴ men fornyedes helt 1954.⁴² Måske ved denne lejlighed tilføjes på figurens sokkel et skriftsted (Matt. 18,28), anført med versaler. Som omtalt 1966 fandtes på opbygningen flere årstal inden for tidsrummet 1836–1929 som hentydning til tidspunktet for tavlens udførelse og senere istandsættelser.⁴³ Et ikke anvendt *forslag* til en vævet alterudsmykning (fig. 30), udført 1967 af Ingolf Røjbæk, findes i arkivet hos *Poulsen & Partnere*.

Altersølv (fig. 31), omfattende kalk og disk, skænket 1731 af kirkens sognepræst, Søren Stauning, tillige med et tåalterklæde og et sygesæt

(s.d.).¹⁴ Af messing med forsølvning. *Kalken*, 17 cm høj, har en fod (fornyet(?)) af form som en sekstunget pyramidestub; mellem skaftled, smykket med diagonalkryds, er flad knop med rudebasser mellem ovale spidsblade; herpå med reliefversaler: »IHESVS«. Stort, glat bæger, fornyet 1909 eller 1971, jf. ndf. Bortset fra to nyere ejermærker i fordybede versaler under bunden bærer kalken intet mestermærke. *Disk*, 13,7 cm i tværmål. Enkel dobbeltrifling langs kanten. Ejermærke under bunden.

Altersølvet er tidligst omtalt 1768 og betegnet som et smukt sæt, der dog ikke var forgyldt.³⁷

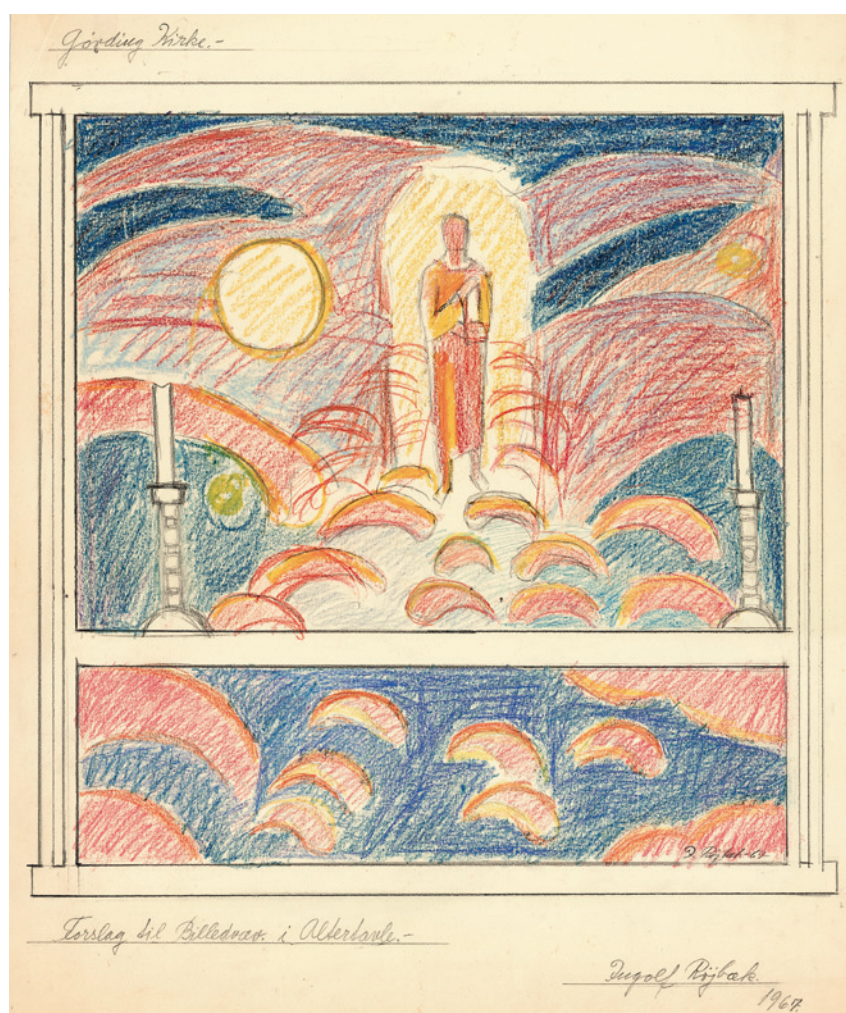

Fig. 30. Ikke-anvendt forslag til en vævet udsmykning af altertavlen, udført 1967 af Ingolf Røjbæk (s. 2498). Farvelagt tegning hos *Poulsen & Partnere*, Thisted. – Unrealized proposal for a woven decoration of the altarpiece, 1967, by Ingolf Røjbæk.

Fig. 31. Altersølv skænket 1731 af sognepræst Søren Stauning (s. 2498). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – Altar plate donated in 1731 by pastor Søren Stauning.

1889 og atter 1909 blev bægeret repareret.²⁴ 1971 gennemgribende istandsat og nyforsølvet af Helga og Bent Exner.

†*Altersølv*. If. kirkens rgsk. blev kalken repareret 1587 med tillæg af ekstra sølv. 1633 forbedredes kalk og disk med 29 lod metal. 1635 anskaffedes et *klæde* til at opbevare begge dele i. Kalken og disken er registreret 1650 i inventariet, dog med en tilføjelse om, at guldsmeden (på ny(?)) reparerede den brækkede kalk og disk. Sættet omtaltes 1654 som indvendig forgylt og forsynet (vel kalken) med et forgylt krucifiks.¹⁵

Oblatæsker. 1) Af porcelæn, 1800-tallets andet halvdel, 14 cm i tværmål, 6,5 cm høj. Sort med forgylt dekoration. Under bund er mærke for Bing & Grøndahl. 2) (Fig. 32), 1972. Af enkel cylinderform med opretstående kors, fæstnet til lågets midte, 13 cm høj, 15 cm i tv. Under bund er foruden ejermærker seks forskellige stempler, hvoraf de tre henviser til svensk arbejde (jf. alter- og dåbskande): »BP« (mestermærke for Birger Pellas(?)), »M« i firkantet ramme, tre kroner i trepas, en såkaldt 'kattefod' (svensk kvalitetsmærke), »S« i sekskant (stempel for sølv), »X9« (årsmærke for 1972) samt, muligvis, månedsmærke. †*Oblatæ-*

sker. 1) O. 1862 registreredes en lakeret, korsprydet æske,¹⁴ vel af blik eller andet uædelt metal. 2) 1895 anbefalede anskaffelsen af en 'sølvæske'.¹⁴

Sygesæt (fig. 33), af sølv, antagelig identisk med det sæt, der blev skænket 1731 af Søren Stauning (jf. alterklæde og altersølv).³⁷ Fælles for pastoralets tre kirker. Omfattende *kalk*, 11,5 cm høj, med

Fig. 32. Oblatæske, 1972 (s. 2499). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – Wäfer box, 1972.

Fig. 33. Sygesæt, anvendt i Gørding, Vemb og Bur kirker og antagelig identisk med sæt, der blev skænket 1731 af sognepræst Søren Stauning (s. 2499). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Communion set for the sick, used in Gørding, Vemb and Bur Churches and presumably identical to the set donated in 1731 by the pastor Søren Stauning.*

profileret cirkulær fod, flad knop med perlestav, prydbort og kummeformet, glat bæger. Under bund er aftageligt låg til oblatgemme; tre stempler, antagelig mestermærke for »HCD«,⁴⁴ »I«, samt to tårne. *Disk*, 7,2 cm i tværmål, glat. Under bund er stempler som kalk foruden liljemærke. I cylinderformet Futteral, beklædt med sort skind. †*Sygesæt*. 1) Af tin, tidligst omtalt 1705, da det omstøbtes til 2), der støbtes med anvendelse af det halve pund, som førstnævnte havde vejte.¹⁵

Alterkande, 1972, 30,5 cm høj. Den enkle, cylinderformede kande, der over en skrånkant har en tilsvarende hals af mindre diameter, foroven lukket med et låg; enkel bøjlehank. Kanden, som er af svensk fabrikat, er en mindre og slankere version af dåbskanden og har under bunden seks stempler og ejermærke som denne og som oblatæskan.

†*Alterkander*. 1) O. 1862 omtalt som en kande af rødt glas.¹⁴ 2) Det er næppe denne, men en senere anskaffelse (af metal eller porcelæn(?)), der omtales som repareret 1893.¹⁴ Kanden – eller en afløser for denne – kan være identisk med den sorte porcelænskande med guldkors, der ses på ældre fotografier (fig. 24, 29). †*Vinflaske*. 1696 er nævnt en tinflaske til messevin på ½ pot.¹⁵

Ske (jf. fig. 31), antagelig 1896, jf. paralleller i Vemb og Bur (s. 2538, 2586). 17 cm lang med spinkelt skaft, afsluttet med et dråbeformet ornament og med ovalt laf. Under skaftet er foruden ejermærke et delvist udpudset Københavnsmærke (antagelig 1896), gardejnstempel for Simon Groth og mestermærke med initialerne »IH« i firkantet ramme for I. Holm, der videreførte firmaet Johan Georg Holm (jf. *Bøje* nr. 1449).⁴⁵

Alterstager (fig. 34), anskaffet 1696 og antagelig støbt i Hamburg af de kasserede †stager (jf. ndf.).¹⁵ 51,5 cm høje. Foden har et ottekantet og et buklet led, der går over i et balusterskaft i tre afsæt, det øvre og nedre dannet som flade kugleled, det midterste som en pære; lyseskålen gentager fodens form. Stagerne er overalt rigt smykket med blade, blomster, bl.a. tulipaner og roser samt med forskellige frugter, alt udført i drevet arbejde; repareret 1956 og atter 1966.⁴⁶

†*Alterstager*. 1) 1697 blev kirkens gamle, ubrugelige jernlysestager slået til lægtesøm; stagerne er måske identiske med den lange stålrist, 'som lyse-
ne står på', omtalt 1650 og 1654.¹⁵ 2) Nyanskaffet 1683, men kasseret 1696 som ubrugelige, idet de omgjordes, vel til de nuværende, i Hamburg.¹⁵

Fig. 34. Alterstager, erhvervet 1696 og antagelig omstøbt i Hamburg af kirkens †stager (s. 2500). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Altar candlesticks, acquired in 1696 and probably recast in Hamburg from the church's †candlesticks.*

Syvstage, nyere, 30,5 cm høj. Af form som en såkaldt 'Titusstage', på treleddet, ottekantet trinpodium og med kugleprydede led på midtskaf og sidearme.

†*Alterbøger*. 1598 anskaffede Gørding og Vemb kirker i fællesskab en ny bibel (vel Frederik II's bibel (1589)), jf. s. 2539. Inventariet fra 1650 omtalte yderligere en alterbog.¹⁵ 1662 anskaffedes en ny bibel efter ordre fra sysselprovsten, hofmester Jørgen Rosenkrantz (jf. s. 588, 615, 959), mens en alterbog indkøbtes 1681.¹⁵ 1701 tilføjedes et nyt graduale.¹⁷

†*Bogstol* (?). 1766 savnede kirken fortsat 'den til postil- og bibellæsning allernådigst befalede og gunstigt erlovede bogstol'.²⁷

†*Messehagler*. 1598 indkøbtes seks alen fløjls til en ny hagel, sølv- og guldkniplinger til et (ryg) kors samt sort dvælg (dvs. groftvævet lærred) til for. 1650 omtaltes en rød fløjlsmessehagel (ovennævnte(?)) samt en gammel messesærk. 1652 og atter 1654 indkøbtes lærred til en ny messeskjorte, da den forrige sammen med messehaglen 'var bortstjålet af tyve'.¹⁵ 1662 anskaffedes en ny messehagel af brunblomstret fløjls, købt i Viborg, og prydet med 4 lod guldkniplinger samt 2 ¼ lod guldguloner; for af rødt lærred, indkøbt i Haderup. 1683 tilføjedes en ny hagel af rødt fløjls med rygkors af guldkniplinger og guldguloner rundt om sømmene, idet det forrige eksemplar må være kasseret. Allerede 1696 fornyedes hagelen; hertil medgik 9 alen rødt fløjls kaffa (dvs. et tekstil, der var glat på den ene side og loddent på den anden) samt 8 alen brede ægte guldkniplinger, 4 alen rødt lærred til for og tilsvarende groft, ubleget lærred til mellemfor, alt købt hos Jens Møller i Holstebro.¹⁵ 1701 omtaltes en ny hagel af samme materiale, ligeledes indkøbt hos denne, medmindre der refereres til den allerede fem år tidligere anførte.¹⁷ 1768 nævnt som værende af plys, 'der har været rødt', måske identisk med den ovennævnte.³⁷ 1850 foresloges anskaffelsen af en ny messehagel.²⁴ Hagelen er registreret o. 1862 og 1917 i *Synsprotokollen*, dog uden nærmere karakteristik. 1897 anskaffedes en ny hagel.¹⁴

Alterskranke, 1972, jf. s. 2494. †*Alterskranker*. 1) Tidligst nævnt 1687 ('sædet, som folk sidder på ved alteret').¹⁵ 2) Antagelig fornyet o. 1836 i for-

Fig. 35. Dåbsfad, 1500-tallet (s. 2501). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Baptismal dish, 1500s.*

bindelse med ændringen af alterpartiet. Skranken betegnedes o. 1862 som rund og karakteriseredes som 'et smukt gitter af træ', hvorpå var lagt læderpuder.²⁴ 3) (Jf. fig. 29), omtalt 1908 som ny.²⁴ Af halvcirkulær form med spinkle balustre.

Døbfont (fig. 36), romansk, af granit, heraf kummen af en lysegrå, grovkornet granit, mens foden er af en lysere stensort. 94 cm høj; kummens tværmål udgør 67 cm. Den firsidede fod har trapezform, idet siderne er smykket med et bølgeornament. Et lavt cylinderformet led, afsluttet med en kraftig tovsnoning, danner overgang til kummens nedre skaffled. Over et skråled er kummens sider prydet med fire tværovale skjolde, indrammet af spinkle tolstave.

Tidligst omtalt 1768 og karakteriseret som værende 'af almindelig form'.³⁷ Fonten stod o. 1862 med en bronzeretning¹⁴ eller overmaling med oliefarve (*Uldall* 1878), som senere er fjernet.⁴⁷ Opstillet ved korbuens nordre vange.

Dåbsfad (fig. 35), 1500-tallet, om end først omtalt 1696 i inventariet som nyanskaffet.¹⁵ Fadet, der antagelig hidrører fra Nürnberg,⁴⁸ måler 44 cm i tværmål, idet en del af fanens yderste kant er tilsat. I bunden af det relativt dybe (7 cm) fad ses i drevet arbejde en gengivelse af den kejserlige dobbeltørn med tilhørende bøjlekrone, indram-

met af et delvist nedslidt skriftbånd med minuskler på prikket bund. Den tyske tekst: »Gott sei mit uns« gentages fire gange. Fanen har en dekoration med seksbladede smårosetter og fligede blade. Relieffet med dobbeltørnen finder flere paralleller, både på Sjælland, Fyn og i Jylland (jf. bl.a. i Ramme, s. 1617).

Dåbskande, 1972, af sølv, af svensk fabrikat og i udformning nøje svarende til alterkanden (s. 2500), om end bredere. 30,5 cm høj og udformet som en cylinder med tilsvarende smallere hals over skråkant og med bøjleformet hank. Under bunden er seks mærker, svarende til oblatæske (s. 2499) og alterkande; endvidere ses ejermærke både her og under låget. †*Dåbskande*. En metal-kande, indsat 'i de senere år', er omtalt i *Synsprotokollen* o. 1862.¹⁴ 1935 istandsattes kanden.¹⁴

Et †*dåbshåndklæde* er registreret 1696 samtidig med anskaffelsen af dåbsfadet.¹⁵

Fig. 36. Døbefont, romansk (s. 2501). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Romanesque font*.

Prædikestol, (fig. 37), udført 1606 if. *kirkerensk.* og †indskrift på fodfelt, omfattende kurv og samtidigt himmel; nyere læsepult.

Kurven udgør fire sider af en polygon. Storfagene adskilles af enkle toskanske søjler med midtring og svag entasis. De mellemliggende fag har rundbuede arkader, båret af kannelerede pilastre; i sviklerne rosetter med treblade. Over og under søjlerne er fremspring mellem glatte mellemled. Oprindeligt har gesimsfeltet haft tandsnit (*Einar V. Jensen* 1939), der dog er erstattet af en fyrretræsliste. Under soklens fremspringende led er drejede kugler, hvorimellem volutindrammede hængestykker med enkel beslagværksornamentik. *Himlen*, af fyrretræ (*Georg N. Kristiansen* 1941), har fire fremspringende sider samt en langsideside mod væggen. Fremspringene er kronet af obelisklignende spir, hvorimellem trekantgavle, oprindeligt med buede og underskårne †tandsnitsled (*Einar V. Jensen* 1939) i lighed med de tilsvarende på kurvens gesims, men også her erstattet af et fyrretræsled, mens de førstnævnte sekundært var henlagt på loftet; under fremspringene er hængeskugler, mens en nibladet dobbeltroset smykker undersiden. Opgangen er ført gennem en åbning i triumfvæggens sydside. Stafferingen, der senest fornyedes 1977 som en harmonisering med det øvrige inventar, er for de arkitektoniske leds vedkommende præget af dæmpede farvetoner i brunt, rødt og grønt samt gullighvidt med bronzelasurer og spredt forgyldning. På lydhimlens trekantede opstandere er kerubhoveder på gullig baggrund, indrammet af skybræmmer. Stafferingen hidrører fra den oprindelige bemaling (*Georg N. Kristiansen* 1941) og har mindelser om tilsvarende, dog delvist opmalede kerubhoveder på prædikestolen i Bøvling fra første fjerdedel af 1600-tallet (s. 840).

†*Figurmalerier*. Under fire lag overmalinger (jf. ndf.) blev 1939 påvist spor af et 'yderst ubehjælpeligt og naivt maleri' (*Einar V. Jensen* 1939), en ganske lille figur, antagelig en evangelistfigur, uden særlige kendetegn. Figuren havde lighed med evangelistmalerierne på prædikestolene i Tøndering (1709, Harre Hrd.) og Rybjerg (o. 1750, Nørre Hrd., begge Viborg Amt).

†*Indskrifter*. I kurvens frise- og fodfelter påvistes spor af oprindelige indskrifter. I andet frisefelt var

Fig. 37. Prædikestol, 1606 (s. 2502). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Pulpit, 1606.*

et skriftsted, malet i gyldne versaler på sort bund, fra Joh. 10,27: »Mine Faar høre min Røst, oc jeg kender dem, oc de følge mig, oc jeg gifver dem det evige Liff«. I fodfelterne var tilsvarende skriftsteder, dog malet i gylden fraktur på sort, omend

kun i de tre første felter, regnet fra opgangen: 1) »Tilbed gud din herre och Thien hanem alene« (Matt. 4,10). 2) »tiden er fuldkom(m)en oc guds rige er ner, bedrer eder oc troer evangel(i)en« (Mark. 1,15). 3) salige ere de, som høre guds Ord

Fig. 38. Prædikestolen, vist før restaureringerne 1929 og 1941 (s. 2504). Foto Niels Termansen 1916. – *Pulpit, shown before the restorations of 1929 and 1941.*

oc bevare det« (Luk. 2, 28). Endvidere var anført bogstaverne »SS« og året »1606« (*Georg N. Kristiansen 1941*). 4) Spredte bogstaver, der dog ikke lod sig tyde. I lydhimlens frisefelter, dog kun i de tre første felter, var tilsvarende indskrifter i forgyldt fraktur: 1) »Mennisket leffver icke aleniste aff brød men aff hvert ord som gaa gennem guds mund« (Matt. 4,4). 2) »Sabbathen er givet for menniskens skyld, oc icke Mennisken for sabbathens skyld. Marc. II« (Mark. II, 27). 3) »Saa er det sckreffuet, oc saa skulle christus lide oc opstaa fra de døde Tredie dag, och lade predicke. LVC: XXIV« (Luk. 24,46). 4) Tomt. 1767 opmaledes stolen samtidig med altertavlen (s.d.) og forsynedes med følgende indskrifter, formentlig indsat i de fire arkadefelter: 1) »Hene (formentlig fejlskrift

for Herre)! Dit Navn skal være her til at høre den Bøn, som din tiener beder paa dette Sted« (jf. 2 Krøn. 6,20; 1 Kong 8,28–29). 2) »Hører Herrens Eders G(u)ds Røst; thi i Sandhed har Herren sendt mig til Eder, at tale alle disse ord for Eders Ører« (jf. Jer. 42,9). 3) »Jeg giemmer Dine ord i mit Hierte, paa det ieg skal ikke synde jmod dig« (Sl. 119,11). 4) »Her er Guds Huus, Her er Himmels Port« (1 Mos. 28,17).³⁷ I forbindelse med istandsættelsen 1941 blev de førstnævnte indskrifter i fod- og frisefelterne samt på lydhimlen opmalet i guld med enkelte detaljer i sølv, idet der i kurvens fjerde fodfelt anførtes årstallet for denne renovering (»ANNO 1941«). Også fra den foregående restaurering i 1929 fandtes på lydhimlens udvendige frise i feltet (nr. 4) nærmest sydvæggen i malingen indridset dateringen: »19/5–29«. Samtlige indskrifter blev 1977 overmalet.

Stolens tilblivelse er veldokumenteret. Allerede 1604 indkøbtes træ, bl.a. egefjæle fra Aulum og egesparrer samt 200 mursten til stolens sokkel, et pund og tre mark stål samt hornlim. Snedkeren, der også udførte altertavlen (s.d.), blev hentet i Viborg og arbejdede både på denne, stolen og den tilhørende himmel i syv uger og tre dage. 1605 tilføjedes en 'gang' (dvs. opgang) til stolen. 1606 afregnedes med maleren, der kom fra Holstebro og var i gang i alt 45 søgne- og otte heligdage med arbejdet både på stol og altertavle. 1663 reparerede Holstebrosnedkeren Christen Jensen prædikestolen og den tilhørende himmel (jf. også altertavlen).¹⁵ 1767 opmaledes stolen samtidig med altertavlen (s.d.) og forsynedes med indskrifter, jf. ovf. Prædikestolen blev 1836 opmalet med sirater af forgyldning og forsølving.¹⁴ *Uldall 1878* karakteriserede dog stolen som 'meget misprydende malet', mens *Løffler 1879* gav en lige så forbeholden vurdering ('et meget tarveligt arbejde, næppe ældre end slutningen af det 17. eller begyndelsen af det 18. århundrede').

Prædikestolen fik 1889 en staffering i egefarve (jf. fig. 38) og renoveredes yderligere 1929.¹⁴ I forbindelse med en grundig forundersøgelse og restaurering 1939 og 1941 (*Einar V. Jensen 1939*; *Georg N. Kristiansen 1941*) påvistes i alt seks farvelag, det ældste og oprindelige malet på kridt-

grund. Heraf kan en gråstaffering med indskrifter og figurmaleri (lag 2) måske henføres til istandsættelsen 1767, mens renoveringen 1836 muligvis afsatte sig spor i en perlegrå staffering med rød aftrækning (lag 4). I forbindelse med restaureringen 1939–41 blev stolen snedkermæssigt istandsat, idet to kraftige bærebjælker af eg erstattedes med jerndragere, hvorved stolen sænkedes ca. 20 cm. Endvidere iagttoges i samme forbindelse, at to af lydhimlens profillister syntes sekundært indsat, idet de med profiler og staffering på kridtgrund dog var af ældre dato, måske genbrugt fra den o. 1836 nedtagne $\dagger$ altertavle (Georg N. Kristiansen 1941). I forbindelse med den samtidige nystaffering genskabtes indskrifterne (jf. ovf.), mens farverne i øvrigt harmoniseredes efter det daværende inventar med anvendelse af brunt og rødt i kurven, hvidgrå og gråmarmorerede søjler og profilled og forgyldning samt forsølvning

af udvalgte detaljer. Lydhimlens underside blev bemalet i blå. Som nævnt er den seneste nystaffering i dæmpede farver fra 1977 tilpasset den ændrede møblering, først og fremmest det nye alterparti (E. B. Rosing Holm 1977).

Stolestader (jf. fig. 40), opsat 1906 og stafferet 1907.¹⁴ Stolene omfatter 13 sæder i nord, heraf tre korte, og 11 i syd, ligeledes afsluttet med tre korte stader. Stolestadegavlne har et svejftet topstykke, mens selve opstanderen er smykket med et cirkelrelief, hvori er udskåret en seksodet stjerne. For- og bagpanelerne har højrekanter med profilfyldinger, genbrugt fra et ældre panelfelt, der var opstillet ved triumfvæggen under prædikestolen.⁴³ Lysegrå staffering med mørkegrøn bemaling af gavlenes cirkelrelief. Hynderne er rødbrune. 1917 udgjorde det samlede antal stole 25.¹⁴

$\dagger$ *Stolestader*. En 'karleskammel', dvs. en mandsstol, opsattes 1651 nederst i kirken bag døren.¹⁵

Fig. 39. Interiør mod øst, vist efter ændringen af stolestaderne og nedtagningen af Peder Tangs mindetavle i 1917 (s. 2504, 2511). Foto i Kirkens Arkiv. – Interior towards the east, shown after the changing of the pews and the taking-down of Peder Tang's memorial tablet in 1917.

Fig. 40. Interiør mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Interior looking west.*

1683 og 1687 omtaltes reparationer med lægter på kvindestolene og gulvet herunder samt af to mandstole, der dog – atypisk – var opstillet i nordsiden af kirken. Lægterne var genbrugt materiale fra loftet, der samtidig var under reparation. 1696 istandsattes stolestaderne med fyrredeller og lægter til ryglæn. Arbejdet udførtes af Christen Snedker i Ulfborg. 1710 fornyedes fodskamlerne.¹⁵ 1768 fandtes 18 mandstole, hver med fem sæder, hhv. mellem prædikestolen og kirkedøren (ti), bag døren (fire) og bag kvindestolene i nordsiden (fire). Kvindestolene omfattede 17 sæder, ligeledes hver med plads til fem, i altergulvet, dvs. i koret seks, mens der herfra og ned til nordsidens mandstole var 11 stader. Samtlige stader var ubemaledede.³⁷ Stolene talte o. 1830 12 mandstole med sæder på den øverste stol for provst og kirkepatron, mens de øvrige var fordelt på sognets gårde, ligesom kvindestolene, som nummereredes fra 1-14, havde plads til provstens og kirkepatronens 'damer' øverst, efterfulgt af degnens 'damer' og i øvrigt fordelt efter gårdene. Staderne var dog som angivet o. 1862 i mangelfuld stand, mandstolene var formet som høje bænke med ryglæn, mens kvinderne sad i åbne stole med knæskamler, men

uden ryglæn.²⁴ Som vist på ældre fotografier (fig. 39) havde gavlene trekantet og kuglekronet topstykke.

Præstestol, antagelig identisk med den, der anskaffedes 1909.¹⁴ Højrygget armstol i nybarok stil, polstret på ryg og sæde med sribet, groftvævet tekstil. †*Præstestol*, erhvervet 1889.¹⁴

†*Skriftestole*. 1605 udførte snedkeren en ny skriftestol, der 1612 blev ferniseret (jf. også altertavlen). En ny skriftestol udførtes 1681; hertil medgik seks brede fyrredeller og egetræ til to fødder, mens snedkeren hentedes i Ulfborg.¹⁵

†*Degnestole*. O. 1862 stod en 'gammel' degnestol på alterets sydside; endvidere fandtes en plads til kirkesangeren med tilhørende bogpult ('pulpet') i koret; det er antagelig sidstnævnte, der 1917 registreredes som en 'gammel læsepult'.¹⁴ Dog fjernedes kirkesangerens stol allerede 1889 til gengæld for en plads i den øverste mandstol.¹⁴

†*Bænke*. O. 1862 er omtalt to par bænke, hhv. på hver side af alteret og beregnet til skolebørnene, samt på hver side i våbenhuset.¹⁴

Kirkekiste (fig. 41), 1600-tallets anden halvdel, af eg med beslag og låsetøj af jern. Kisten måler 49×124 cm og er 44,5 cm høj. †*Kiste*. 1650 registreredes en kiste til messeklæderne, vel den samme, der omtaltes som værende uden låg 1654.¹⁵ Tilsvarende ældre †kister til opbevaring af kirkernes tekstiler er nævnt i kirkeregnskaberne fra

Fig. 41. Kirkekiste, 1600-tallet (s. 2507). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Church chest, 1600s.*

Vemb og Bur (jf. s. 2545, 2593), og det kan ikke helt udelukkes, at en af disse sekundært er overført til Gørding.

Pengebøsse, 1973, af messing er ophængt ved udgangen til våbenhuset.¹⁴ †*Pengebeholdere*. To indsamlingsbøsser er nævnt 1917.¹⁴

Dørfloje. 1-2) Fra o. 1900 stammer antagelig våbenhusets gråstafferede yderdør, en foroven fladrundbuet afsluttet revledør med gangjern på ydersiden. Døren mellem våbenhus og skib er muligvis lidt ældre. †*Dørfloje*. 1608 blev der savet egeplanker til en ny kirkedør, muligvis den jernbeslåede dør, der først 1612 blev fremstillet af en snedker.¹⁵ O. 1862 var en fyrretræsdør i skibets sydside.¹⁴

Orgel (jf. fig. 40), 1957, oprindelig med fem stemmer, bygget af Th. Frobenius & Co., Kgs. Lyngby. 1998 udvidet til seks stemmer, ét manual

og pedal. Disposition: Manual: Gedakt 8', Principal 4', Rørfløjte 4', Oktav 2', Gedakt 2'. Pedal (tilbygget 1998): Subbas 16'. Koppel: M-P. Tegnet af Søren Jensen.⁴⁹ Den enkle orgelfacade er stafferet i mørkegrønt, svarende til altertavlens podium, prædikestolen og stolestaderne. Orglet, der oprindeligt var placeret midtfor i skibets vestende, blev senere, vel i forbindelse med restaureringen 1967-72, flyttet til skibets nordvestre hjørne. Indtil 1957 anvendtes et †*harmonium* (jf. fig. 42).⁵⁰

Salmenummertavler. Kirken har tre forskellige eksemplarer, en ældre og to moderne. 1) 1917 (jf. fig. 39),¹⁴ højrektangulær med en lav, korspydet topgavl. Beregnet til hængetal. Stafferet i to lysgrå nuancer. 2) (jf. fig. 25), moderne, omtrent kvadratisk tavle med en smal ramme. Grå og hvid staffering. Sortmalede hængetal af metal. 3) Højrektangulær moderne skifertavle, beregnet til

Fig. 42. Indre mod vest, med †*harmonium* (s. 2508). Foto 1955 i Kirkens Arkiv. – Interior towards the west, with the †*harmonium*.

Fig. 43. Kirkeskib, 1969, udformet som en model af skoleskibet »København«, der sporløst forsvandt 1928 eller 1929 (s. 2509). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Church ship, 1969, a model of the training ship "København" which disappeared without a trace in 1928 or 1929.*

påskrift i kridt. Ophængt i koret. †*Salmenummer-tavler*. Som det fremgår af fig. 24 fandtes før 1917 to sortmalede tavler med buet overkant, prydet med kugleornamenter og beregnet til påskrifter i kridt. Tavlen var af samme type, som endnu er bevaret i Vemb (s. 2546). 1917 anskaffedes to nye tavler, hvoraf endnu én er bevaret (nr. 1).

†*Hatteknager*. 12 knager, vel på sydvæggen, er omtalt 1917.¹⁴

Belysningen omfatter to kroner, ophængt i skibet og to væglamper i koret. *Lysekroner*. 1)–2) (Jf. fig. 25, 40), nyere og begge forsynet med 2×6 s-svungne arme, stor hængeskugle med hængesknop, balusterskaft og leddelt ophæng. Heraf er nr. 1 if. graveret indskrift i versaler skænket af Kathrine I. Mosholm 1949, mens pendanten (nr. 2) som anført herpå er skænket af menigheden. *Lamper*, moderne, ophængt i koret.

†*Lysearm*, skænket 1606 af sognepræsten Claus Bang og hans hustru, Kirsten Nielsdatter; af drevet messing og opsat ved prædikestolen.¹⁵

Kirkeskib (jf. fig. 43), 1969,¹⁴ udført og skænket af urmager Emil Lomborg Nielsen, Odense; den-

ne var barnefødt i Gørding. Femmastet bark, af lakeret træ med forgyldning. Skibet er en model af skoleskibet København, der var bygget i 1921, men som forliste og siden sporløst forsvandt december 1928 eller januar 1929.⁵¹

†*Ligbåre*. Omtalt 1654 og atter 1679, da den fornyedes.¹⁵ To †*ligskamler* er nævnt 1917.¹⁴

Klokke (fig. 44), 1712, støbt i Hamborg af Christian Meyer; tværmål 58 cm. Mesteren og kirkejerens navne er anført med reliefversaler på selve klokkelegemet: »Anno 1712 haver velbyrdige Franz Linde til Palsberg (Pallisbjerg) oc Ste-numgaard ladet støbe denne klokke i Hamborg hos Christian Meyer«. Om halen forløber en dekorativ bort med putti, der musicerer på harpe og klokker eller blæser sæbebobler. Herover og -under er en dekoration af store, fligede akan-tusblade, jf. eksempel i Nørre Nebel (1710, *DK Ribe* 1207). Ophængt i slyngebom i en klokke-kam, opført o. 1890 over skibets vestgavl (s. 2486). Elektrisk ringeanlæg blev installeret 2013.¹⁴

Klokken omtaltes tidligst 1766 i *Præsteindberetningen* til biskop Bloch og betegnedes da som 'så

Fig. 44. Klokke, støbt 1712 af Chr. Meyer fra Hamborg (s. 2509). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Bell, cast in 1712 by Chr. Meyer of Hamburg.*

lille, at den ikke kunne høres $\frac{1}{2}$ fjerding vej borte' (dvs. 1 km væk). Det hævdedes i øvrigt, at den oprindeligt stammede fra herregården Pallisbjerg (Ulfborg Hrd.),³⁷ hvilket dog kan være en fejltolkning af indskriften.

†*Klokke*, støbt 1355 if. Resen, der dog om klokken indskrift i øvrigt omtaler, at denne var ulæselig.⁵²

Klokken har antagelig tidligst været ophængt i et tårn ved skibets vestgavl (s. 2485). Siden ophængtes den i en tårnklokestabel (s. 2480), placeret på kirkegården i stetten ved porten, vel identisk med den, hvortil der allerede 1599 indkøbtes tømmer, og som siden gentagne gange renoveredes.¹⁵ 1709 flyttedes klokken imidlertid til et udhæng af træ ved kirkens vestende (s. 2486).¹⁵

GRAVMINDER

Mindetavle (fig. 45), o. 1836, over Ane Dorothea Sveistrup, født Friis, *28. jan. 1809 i Idom (Idum) Præstegård, g.m. sognepræst P. Sveistrup i N. Gjording, †2. aug. 1836 i Gjording Præstegård.

Af hvidligt marmor, 84×50,5 cm. Indskrift i fordybede versaler. Efter personalia en lovprisning af afdøde (»Agtet og elsket som faa, sin bedagede Moders ömme Plejerinde. Saalænge Herren tillod det, var hun udvalgt af sin Ægtefælle til at udgjøre hans Livs Lykke«). Teksten er efterfulgt af et skriftsted (Ordsp. 16,9). Opsat udvendig på våbenhusets østmur.

**Mindetavle* (fig. 46), 1837, over købmand Peder (Lauridsen) Tang, *21. juli 1737 i Nørtang i Ulfborg, tidligt »anbragt ved Handelen og boesat i Ringkjøbing, hvor han under Guds Welsignelse, ved en særdeles klog og en sjælden utrættelig Wirksomhed, forenet med stræng Redelighed erhvervede sig en betydelig Formue«. 1766 g.m. Mette Bager (Bagge) Kjær, datter af den daværende borgmester i Ringkøbing (Niels Michelsen Kjær), »men mistede denne sin høitelskede Hustru efter 10 Maaneder, da hendes Førstefødte kostede hende Livet«. ⁵³ Peder Tang blev 1786 ejer af Nørre Vosborg gård og gods, »hvor han, sig selv altid liig, utrættelig og med opoffrende Godhed og Kjærlighed, virkede til sine Undergivnes Welfærd og til Gaardens og Godsets Forbedring og Forskjønnelse, indtil han i Aaret 1797 overlod det hele til sine eneste Søn, Candidatus Juris Niels Kjær Tang. Siden levede Peder Tang i den høje alder af 89 år i Ringkøbing, »hvor han som en from Christen i Herren hensov den 18. Mai 1826«. Ifølge en blyantspåskrift på bagsiden (fig. 50), udført af »Schaumburg (Joakim Heinrich Schaumburg, jf. s. 2497) fra Holstebro til hr. Tang til Nørre Vosborg 1837«. To skitser, måske af samme, ses i Nørre Vosborgs godsarkiv (fig. 49). ²⁴

Mindetavlen, af træ, er udført i empirestil. Tavlen omfatter et storfelt, 163×131 cm (lysmål), indrammet af profileret ramme. Foroven er et ovalt, kronet topstykke med nedhængende bladranker; forneden et halvcirkulært hængestykke indrammet af volutter og afsluttet med et cirkulært ornament. I storfeltet er indskrift i gyl-

den skriveskrift, indsat i fladbuget arkade, båret af korintiske søjler, alt på blå bund med spredt anvendelse af hvidt og sort. På topstykket ses en sommerfugl som symbol på sjælen, mens hængestykket viser en bikube som emblem for flid og vindskibelighed, dvs. flid. Rammen er stafferet i gyldent, brunligt og hvidt med illusionistisk malet ornamentik.

Mindetavlen, der var opsat på triumfvæggens nordside (jf. fig. 24), blev udført i 100-året for Peder Tangs fødsel på initiativ af sønnen, Andreas Evald Meinert Tang. ⁵⁴ Selv var Peder Tang begravet på kirkegården i Ringkøbing (jf. s. 148). Monumentet blev 1917 overført til Ringkøbing Museum, i dag Ringkøbing-Skjern Museum (RIM 923).

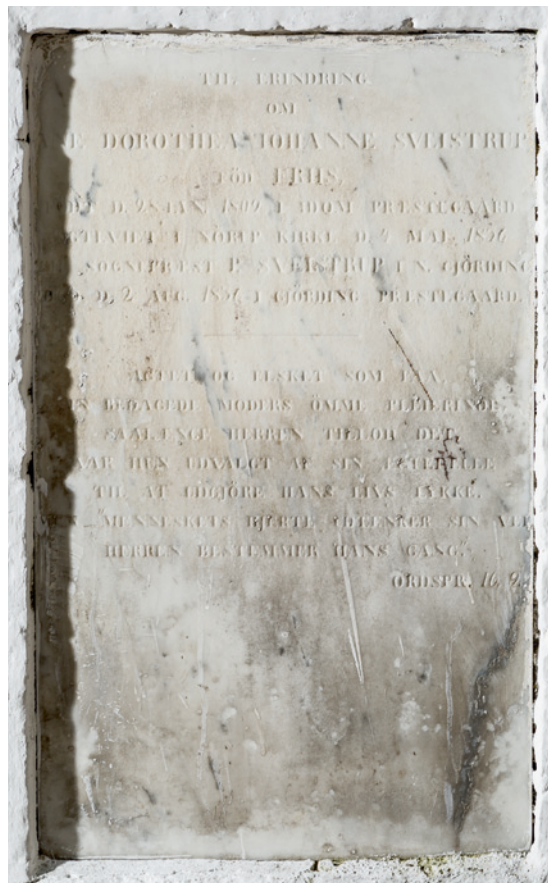

Fig. 45. Mindetavle, o. 1836, over Ane Dorothea Johanne Sveistrup (s. 2511). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – Memorial tablet, c. 1836, to Ane Dorothea Johanne Sveistrup.

Fig. 46. *Mindetavle, 1837, over købmand Peder (Lauridsen) Tang til Nørre Vosborg (†1826), udført af Joachim Heinrich Schaumburg, Holstebro og opsat på initiativ af Andreas Evald Meinert Tang til markering af 100-året for faderens fødsel (s. 2511). Ringkøbing-Skjern Museum. Foto Arnold Mikkelsen 2017. – *Memorial tablet, 1837, to the merchant Peder (Lauridsen) Tang of Nørre Vosborg (†1826), made by Joachim Heinrich Schaumburg, Holstebro and set up on the initiative of Andreas Evald Meinert Tang to mark the centenary of his father's birth.

†*Epitafium*(?). Resen anfører o. 1685 følgende manende indskrift på en tavle, antagelig et epitafium: »Salig er den, som lever i Herren, saa længe han kan leve/ Og som dør i Herren, naar dødens time kommer«. ⁵²

Begravelses- eller lyseskjolde. På loftet er henlagt otte skjolde af blik, mellem 19 og 35 cm høje, enkelte med endnu læsbar skrift. Heraf er to skjolde fra 1885 og bærer påskrift i hvid skriveskrift for M. E. Tang, født Fenger, dvs. for Marie Elise Tang (1807–85). Jf. også eksemplarer i Vemb (s. 2551).

†*Mindekrans* (jf. fig. 39), o. 1922, for lærer Mads Christian Sand (†1922). Af sølv, ophængt på triumfvæggens nordside. Fjernet i forbindelse med hovedrestaurationen. ⁴³

Kirkegårdsmonumenter. Svarende til normen var kirkegårdens grave tidligere helt overgroet med græs, som det 1859 bl.a. bevidnedes af H. C. Andersen, da han i juli d.å. besøgte Gørding under et ophold på Nørre Vosborg. Herunder noterede han: »(...) jeg snoede en Krands og lagde paa én (dvs. grav). Ved en anden laae en Menneske Knokkel, den fik jeg ned i Jorden og lagde en Steen over«. ⁵⁵ I forbindelse med hovedrestaurationen 1967–72 omtaltes en række gamle ligsten, opsat langs østdiget, om end – som anført – i

overvejende grad af ringe interesse; hertil kom et antal fine gamle støbejernskors, vel de endnu bevarede fire, der alle tilhører kategorien: rundbuet kløverbladskors med profileret kant (fig. 47). ⁵⁶

Støbejernskors. 1) (Jf. fig. 47), o. 1869, for J. W. Stendorph, skolelærer og kirkesanger, ★ i Gjørding Degnebolig 28. juni 1796, 1821 g.m. Ane Mungsgaard, †3. nov. 1869. 86 cm højt. Indskrift i reliefantikva. Øverst smykket med laurbærkans, forneden med kors, hjerte og anker. ⁵⁷ 2) O. 1886, for M. C. Godballe, ★26. maj 1828, †10. marts 1886. Ca. 104 cm højt, indskrift i reliefantikva. Øverst laurbærkrans, forneden kors, hjerte og anker. ⁵⁸ 3) O. 1887, for Kristen Eskildsen, St. Skallebæk, ★12. sept. 1813, †4. juni 1887. Ca. 105 cm højt, indskrift i reliefantikva. Udformning som nr. 2. 4) (Jf. fig. 47), o. 1892, for Inger Johanne Jensen, ★ i Humlum, 5. okt. 1825, †14. jan. 1892 i Graakjærhuus i Nees. 110,5 cm højt, indskrift i reliefversaler. Korset har foroven en laurbærkrans, forneden flammekors, hjerte og anker. På bagsiden 'farvelhænder'. ⁵⁹

†*Støbejernskors.* 1)–2) O. 1876 og 1888. Senest nævnt 1988, dog uden nærmere omtale af de afdødes identitet og data. Begge tilhører kategorien 'spidsbuet kors med gennembrudt spidser', hvori trefliget blad. ⁶⁰

Fig. 47. Støbejernskors nr. 1 og 4, o. 1869 og o. 1892, for J. W. Stendorph og Inger Johanne Jensen (s. 2513). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Wrought iron crosses no. 1 and 4, c. 1869 and c. 1892, in memory of J. W. Stendorph and Inger Johanne Jensen.*

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Ringkøbing Amt i almindelighed henvises til s. 54 f., vedr. litteratur og forkortelser til s. 56 f. Endvidere er benyttet:

Arkivalier. *Kirkens arkiv.* Synsprotokol 1862 ff. (*Synsprot.*); diverse notater.

LAVib. Landsbykirkernes regnskaber. Gørding Kirkes regnskaber 1584-1710 (C-KRB-140-42); *Godsark.* Nørre Vosborgs godsark. Sager vedr. kirkerne 1824-1918 (G 438-207); Regnskabsbog 1909/15 (G 438-206).

NM. Håndskrifter. F. Uldall, *Om de danske Landsbykirker*, II, 1878, 111 (*Uldall 1878*). *Indberetninger.* J. B. Løffler 1879 (bygning, inventar og gravminder, *Løffler 1879*); Niels Termansen 1917 (prædikestol); *Einar V. Jensen* 1939 (prædikestol); *Georg N. Kristiansen* 1941 (prædikestol); Helga og Bent Exner 1971 (alterkalk); E. B. Rosing Holm 1977 (prædikestol); Morten Aa-man Sørensen og Birgit Als Hansen 1991 (kirkegårdsdige).

Tegninger. *LAVib.* Diverse tegninger, o. 1836-57 (†altertavle, †alterparti, epitafium). *NM.* J. R. Hede-gaard 1902 (døbefont og dåbsfad); *Georg N. Kristian-sen* o. 1941 (indskrifter på prædikestol); Birgit A. Han-sen 1991 (dige). *Poulsen & Partnere.* Poul Hansen og Ib Lydholm 1965-70 (facader, plan, snit og opstalt, klok-kekam, inventar, lighus, situationsplan), Ingolf Røj-bæk 1967 (forslag til alterudsmykning).

Litteratur. Orla Hylleberg Eriksen, *Dendrokronolo-gisk undersøgelse af tagkonstruktion i Gørding kirke, Ring-købing amt*, NNU rapport nr. 52 2016, Nationalmuseet 2016 (*Hylleberg Eriksen 2016*).

Historisk indledning ved Mogens Krag-sig Jensen og Birgitte Bøggild Johannsen, bygningsbeskrivelse, mid-delalderligt kalkmaleri og dørfloje ved Anders C. Chri-stensen, eftermiddelalderlige kalkmalerier, inventar og gravminder ved Birgitte Bøggild Johannsen, heraf dog orgler ved Ole Beuchert Olesen. Oversættelser ved James Manley (engelsk). Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet 2017.

¹ *Oldemoder* 112.

² *DaMag* IV, 2, 1873, 45. Kirkerne er her anført enkelt-vis og ikke som ét fællespastorat, jf. ndf.

³ *DaKirkelove* I, 458.

⁴ *Kronens Skøder* IV, 63. Jf. også P. F. Pedersen Paarup, »Salget af Gjording-Vemb og Bur Kirker«, *HaArb* 1927, 164-67; Birgit Løgstrup, »Nørre Vosborg i det lange 18. århundrede 1687-1814«, *Nørre Vosborg i tid og rum. 2. Herregård i lyst og nød*, red. Anders Bøgh, Helle Henningsen og Kristian Dalsgaard, Gylling 2014, 15f.; Mogens Krag-sig Jensen, »Schwanewede, Leth, Linde

og Friedenreich. Indvandret og nyslået adel 1687-1786«, *Nørre Vosborg* (som ovf.), 91.

⁵ *Krag-sig Jensen 2014* (note 4), 96-98. Kirken omtales dog allerede 1770 som tilhørende hr. Friedenreich til Palstrup, jf. *LAVib. Ribe bispeark.* Kirkesyn 1696-1775 (C 4-189).

⁶ *LAVib. Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-773); *Ribe bispeark.* Kirkesyn 1696-1775 (C 4-189).

⁷ Mogens Krag-sig Jensen, »Bondesøn og købmand – godsejer og jurist. Peder Lauridsen Tang og Niels Kiær Tang 1786-1814«, *Nørre Vosborg i tid og rum. 2. Her-regård i lyst og nød* (note 4), 124-25. Vedr. den mang-lende kaldsret, jf. også *LAVib. Ribe bispeark.* Visitatsprot. 1809-30 (C 4-846).

⁸ *LAVib. Godsark.* Nørre Vosborgs ark. Sager vedr. kir-kerne 1824-1918 (G 438-207).

⁹ *DaAtlas* 758.

¹⁰ *Kronens Skøder* I, 49 (9. maj 1555). If. *Præsteindb. Worm* 1, 100 f. havde Gørding Kirke dog sin egen præ-stegård, beliggende syd for kirken.

¹¹ *KancBrevb* 27. juli 1595. En tilsvarende sag, hvor sognefolket i Borbjerg pålagde sognepræsten at ægte forgængerens hustru, blev ligeledes få år tidligere, 1587-88, pådømt af kongen (s. 1840).

¹² *KancBrevb* 16. feb. 1596. Godset var allerede 1573 forlenet til 'hr. Simon i Gørding', formentlig den daværende sognepræst, jf. *KancBrevb* 14. jan. 1573.

¹³ Rapport v. Birgit A. Hansen og Morten Aa. Søren-sen, j.nr. 221/91. Jf. også Nils Engberg og Jakob Kieffer-Olsen, »Kirkegårdens grøft« *NMArb* 1992, 168-78.

¹⁴ *Synsprot.*

¹⁵ *LAVib. Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584-1710 (C-KRB-140-42).

¹⁶ *LAVib. Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1811-15 (C4-709).

¹⁷ *LAVib. Ribe bispeark.* Kirkerghsk. 1699-1720 (C 4-194). Trap (1. udg.) 2, 754.

¹⁸ Vestligst på skibets nordmur ses tillige en rombe-porfy. Ved nævnte restaurering, der bl.a. var foranledi-get af murværkets dårlige tilstand, blev hele sydsidens murværk samt østgavlen og dele af nordsiden omsat, mens andre dele af skibets nordside blot blev omfuget. Korets nordside og skibets vestligste del på nordsiden forblev urørt.

¹⁹ Mål: 6×6 cm med rundet bund, afvekslende indbyr-des afstand.

²⁰ Demonstreret i kirkegårdens sydøstre del af graver Holger Lysgaard november 2016, jf. K. Høgsbro Øster-gaard, »Kvaderstensteknik«, *ÅrbOldHist* 1962, 37-54; jf. også M. Vedsø, »Den arkæologiske undersøgelse af Sct. Nicolai Kirke i Varde« *Fra Ribe Amt* 1985, 304.

²¹ *Uldall 1878*.

²² Reparationer af kirkens loft er første gang nævnt 1618 og herefter ganske ofte; 1654 blev f.eks. fyrre-planker oplagt til loftets 'forbedring', og 1663 blev

Fig. 48. Skibets facade over våbenhusets loft set fra syd (s. 2485). Foto Anders C. Christensen 2016. – *Facade of nave above ceiling seen from the south.*

fire egebjælker indlagt over koret. 1799 var situationen kritisk, idet regnvandet nåede alteret (udbedret 1804). LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584–1682 (C-KRB-140-41); LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1798–1802 (C4-705); Kirke- og præstegårdssyn 1803–04 (C4-706).

²³ Tilsvarende høje korbuer findes f.eks. i Råsted og Husby kirker i Ulfborg Hrd. Ved kirkens restaurering 1967–72 blev korbuen vurderet udvidet, men vurderingen skyldes formentlig den omtalte cementoverpudsning o. 1870.

²⁴ LAVib. *Godsark.* Nørre Vosborgs godsark. Sager vedr. kirkerne 1824–1918 (G 438–207).

²⁵ I lyset af det usædvanligt høje vindue må det overvejes, om en træbygget tøndehvælving over koret var tiltænkt, men aldrig udført.

²⁶ Oplysningen er nedfældet i forbindelse med restaureringen 1967–72.

²⁷ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirkesyn 1696–1775 (C 4-189).

²⁸ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1807–10 (C 4-708).

²⁹ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirkesyn 1788–92 (C 4-190).

³⁰ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1798–1802 (C4-705).

³¹ Alle daterede prøver er udtaget i tømmer, der har bevaret splintved, eller som baseret på iagttagelser under prøveudtagningen kun mangler splintved. Dateringen bygger på seks prøver, alle dateret. Dateringerne falder i to grupper, hvoraf den ældste gruppe omfatter to prøver. Yngste årring er her dannet 1375 (prøvenr. 71150019). Yngste årring på den yngre gruppe er dannet 1392 (prøvenr. 71150069). *Hylleberg Eriksen 2016.*

³² *Synsprot.* Anskaffelsesåret var formentlig o. 1886, jf. ønsket om en kakkellov i Vemb Kirke 1888 (s. 2530),

‘som det nogle få år tidligere var sket i Gørding Kirke’; *Godsark.* Nørre Vosborgs godsark. Sager vedr. kirkerne 1824–1918 (G 438–207).

³³ *Synsprot.* Omlagt 1912.

³⁴ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1798–1802, 1803–04 (C 4-705–06).

³⁵ Jf. sagsreferat af 27. sept. 1939 i NM.

³⁶ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* Rgsk. 1584–1710 (C-KRB-140-42). Borgmester Niels Sørensen Solgaard var afgået ved døden 1668, mens hustruen døde 1677, jf. *†epitafium* i Holstebro Kirke (s. 275). Parret var forældre til Dorothea Nieldatter Solgaard, g.m. Christen (de) Linde.

³⁷ LAVib. *Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766–69 (C 4-773).

³⁸ Jf. ytring fra kunstneren, *Aalborg Stiftstidende* 30. juli 1972. Overvejelser om alterpartiets symbolbetydning, ligeledes med referencer til kunstnerens egne ytringer blev fremført af kirkens daværende sognepræst, Helge Anker-Møller i hans prædiken påskedag 1979, jf. manuskript i *Kirkens arkiv*. Heri omtales også kunstnerens oprindelige tanke om at lade en vej slynge sig op om den svære stub, der bærer bordplankerne. »Ved denne vej skulle landsbyens gårde og huse være samlet i klynge«.

³⁹ Jf. Helge Anker-Møller (note 38).

⁴⁰ 1947 blev ‘af nogle unge mennesker’ fundet en række tilspidsede egepæle og planker, der i første instans tolkedes som dele af en bro. Den anvendte pæl kan måske hidrøre fra dette tidspunkt. Om det fredede forsvarsanlæg (fredningsnr. 360830, sted- og lokalitetsnr. 200204-1), jf. <http://www.kulturarv.dk/fundogfortidsminder/Lokalitet/117774> (besøgt 29. marts 2017).

⁴¹ Jf. Lisbeth Smedegaard Andersen, *Mytens forladte huse. Dansk kirkekunst efter 1945*, Kbh. 1999, 207 f.

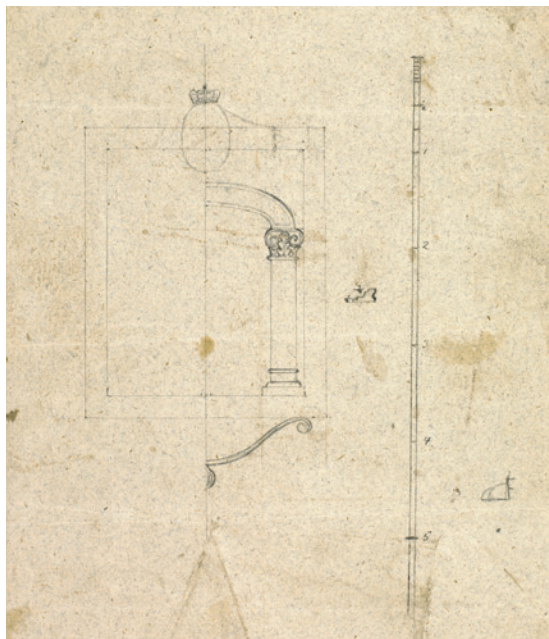

Fig. 49. Usigneret udkast til *mindetavle, 1837, for Peder Tang, antagelig udført af Joachim Heinrich Schaumburg, Holstebro (s. 2511). 1:50. LAVib. – *Unsigned sketch for *memorial tablet, 1837, to Peder Tang presumably made by Joachim Heinrich Schaumburg, Holstebro.*

⁴² LAVib. *Godsark*. Nørre Vosborgs ark. Regnskabsbog 1909/15 (G 438–206); *Synsprot*.

⁴³ Forslag til hovedrestauration af 11. marts 1966, udarbejdet af Poul Hansen og Ib Lydholm. NM.

⁴⁴ Stemplet fremgår ikke af *Bøje*.

⁴⁵ Johan Georg C. Holm afgik ganske vist allerede ved døden 1882, men arbejder med hans mærke (»I.

Holm») kendes også efter dette tidspunkt, jf. oblatæske, 1889 i Gadstrup Kirke (*DK KbhAmt* 1131), ligesom stempler blot med de to initialer kendes fra 1893 og helt frem til 1973, vel en videreførelse af værkstedet, jf. *Stempler i dansk guld og sølv 1890–2012* (<http://www.nobelantik.dk> (besøgt 18. jan. 2017)).

⁴⁶ *Synsprot*. Forslag til hovedrestauration af 11. marts 1966, udarbejdet af Poul Hansen og Ib Lydholm. NM.

⁴⁷ Jf. Ulla Haastrup, »Bemalede romanske døbefonte i det middelalderlige Danmark«, *hikuin* 22, 1995, 23.

⁴⁸ Jan A. Gadd, »Brass Basins and Bowls from a Single Nuremberg Workshop around 1500–1580«, *Journal of the Antique Metalware Society* 16, 2008, 2–21, henfører de mindre og lave fade med gengivelsen af Habsburgerørnen og den ornamentsmykkede fane til gruppe 1, underkategori 1A.

⁴⁹ Meddelt af Th. Frobenius & Sønner.

⁵⁰ *Kirkelig Haandbog*, 6. udg., Kbh. 1943, 158.

⁵¹ Gunnar Rønn og Jens Krogh, *Kirkeskibe i Ringkøbing Amt*, Ringkøbing 1992, 29.

⁵² *Resen* 146.

⁵³ Mette Bagge Kjær var *15. aug. 1743 og †11. aug. 1766.

⁵⁴ *Kragsig Jensen 2014a* (note 7), 130.

⁵⁵ Jf. H. C. Andersens *Dagbøger 1825–1875*, udg. af Det danske Sprog- og Litteraturselskab, IV, Kbh. 1974, 340. Se også Kirsten Dreyer, »Efterlivet og de dødes have. Et bidrag til studiet af H. C. Andersens liv og forfatter-skab«, *”Kildekunst”*. Historiske & kulturhistoriske studier. Festskrift til John T. Lauridsen, red. Sofie Lene Bak m. fl., 1, Kbh. 2016, 294 ff.

⁵⁶ Faye, *Støbejernskors* 103 ff.

⁵⁷ Faye, *Støbejernskors* 119 (nr. 261).

⁵⁸ Faye, *Støbejernskors* 119 (nr. 260).

⁵⁹ Faye, *Støbejernskors* 114 (nr. 240).

⁶⁰ Faye, *Støbejernskors* 132 (nr. 308).

Fig. 50. Blyantspåskrift på bagsiden af *mindetavle, 1837, for Peder Tang med signatur for maleren Joachim Heinrich Schaumburg, Holstebro (s. 2511). Ringkøbing-Skjern Museum. Foto Arnold Mikkelsen 2017. – *Pencil inscription on back of *memorial tablet, 1837, to Peder Tang with signature of the painter Joachim Heinrich Schaumburg, Holstebro.*

GØRDING CHURCH

The church is in the outermost corner of the district in flat, fertile terrain close to Nissum Fjord. The churchyard wall consists of a turf-covered earth dike which probably formed the original demarcation. This was confirmed by an archaeological investigation in 1991, when a possibly original boundary ditch was found beneath the east wall. The main entrance in the west is a portal from 1857, paid for by the then church owner, the Titular Councillor of State Andreas Evald Tang, who built a similar portal for Bur Church (p. 2558).

The church consists of a Romanesque chancel and nave, to which a porch was added in the Late Middle Ages outside the south door of the nave. At the west gable there was once a smaller, probably Late Medieval tower, which was torn down around 1709 after a long period of decline. The present-day bell cot is from c. 1890.

The walls are built of well dressed granite ash-lars over a chamfered footing which is however interrupted on the west gable where the tower stood. In a few places iron blocks have been used. On a few of the ash-lars, which have been reset several times, most recently in 1967-72, one can see stonecutters' marks and grooves from the stonecutters' work (fig. 14); finds of large quantities of granite chips in the churchyard soil show that the ash-lars were dressed on the spot. Of the original doors in the west end of the nave the south door is still in use, while the north door is bricked up (fig. 15). The rectangular openings have been simply executed, since the side members are in corner-cut ash-lars topped by straight-edged monolithic lintels. Only a single Romanesque window is preserved in the south side of the chancel, although it has probably been reset. It has a composite sill stone on which there are two courses of bevelled brick and a monolithic lintel with a round-arched lower edge.

In the interior of the church only a small part is built in ash-lars, including some of the back walls

of the chancel, since the material mainly consists of raw fieldstone plastered over and limewashed. Particularly conspicuous is the unusually tall chancel arch, whose round-arched top is almost flush with the lower edge of the tie beams.

In the Late Middle Ages, presumably c. 1500, the modestly sized porch of the church outside the south door of the nave was built. It is mainly in large red medieval brick, but a few ash-lars and a couple of Romanesque window lintels have also been used. The segmentally arched door in the high pointed-arched tympanum has been preserved, but the presumably original crenellations have disappeared with later repairs.

After the Middle Ages the building has undergone several changes, including the above-mentioned demolition of the tower in 1709, after which a bell frame was built in the churchyard. This probably existed until c. 1890, when the present bell cot was built. In 1836 the chancel was rebuilt and a small sacristy was established at the east wall, as well as a new, high (now bricked-up) window in the east gable. The north windows are from 1894, while the other windows cannot be dated with any certainty; they may be from the 1600s.

Above the chancel there is still medieval roofing of oak (fig. 21), while the roofing of the nave is more recent and in pine wood. The felling of six of the rafters above the chancel has been dated dendrochronologically; four of these are from c. 1410, while two are from c. 1390.

The leaded roofs above the chancel and nave are continuous, thus compensating for the missing upper part of the east pediment of the nave. The porch has probably always been roofed with tiles.

Furnishings. The oldest item of furnishing in the church is the Romanesque font, whose basin is decorated with transverse oval shields, while the base has a wave ornament (fig. 36).

Only from the 1500s and later are other objects preserved. From this century comes the baptismal dish, a Nuremberg work which however did not come to the church until c. 1696 (fig. 35). The pulpit (fig. 37) is from 1606, while the altar candlesticks (fig. 34) were recast in the aforementioned year in Hamburg from an older altar set. The church bell (fig. 44) was also cast in Hamburg in 1712 by Christian Meyer, while the pastor Søren Stauning donated both chalice and paten as well as a Communion set for the sick that was used in all three churches of the cure (figs. 33). Apart from minor items of furnishing from the 1800s – a wafer box (no. 1), c. 1850, and a spoon (1896) the interior is entirely dominated by more recent objects from the 1900s. Oldest are the pews from 1906, while in connection with the radical restoration in 1967–72 the church was

re-equipped, most importantly with an altar with related Communion table, altar rail and crucifix, all by the artist Erik Heide, as well as a wafer box, altar jug and baptismal jug (figs. 26, 31–32). The organ (fig. 40) was set up in 1957, while the church ship (fig. 43) was acquired in 1969.

Sepulchral monuments. The church has only preserved two sepulchral monuments from the 1830s (figs. 45–46), the tablets in memory of Ane Dorothea Sveistrup (†1836) and Peder Lauridsen Tang (†1826), made in 1837 by Joachim Heinrich Schaumburg of Holstebro and since 1917 in the Ringkøbing-Skjern Museum (RIM 923).

Churchyard monuments. Four wrought iron crosses (cf. fig. 47) made in the period c. 1869–92 are in the churchyard north west of the church.